

DEN PYTAGOREISKE KURIREN

www.hylozoik.se

NR 18, ÅRGÅNG 5

SOMMAREN 2016 (67 Aqu.)

Redaktör och ansvarig utgivare: Lars Adelskog

Redaktörens postadress: Lönnvägen 3 A, 541 48 Skövde

Redaktörens e-postadress: adelskog@yandex.com

Bankkonto (Nordea): 1190 30 21766

Alla hylozoikstuderande hälsas varmt välkomna

som läsare av och kanske även bidragsgivare till denna nättidskrift, som härmed offentliggör sitt adertonde nummer. Detta publiceras tisdagen den 21 juni, dagen för sommarsolståndet. Nummer 1 utkom den 20 mars 2012, och därefter har ett nytt nummer utkommit på dagarna för de följande solstånden och dagjämningarna: sommar-, höst-, jul- och vårunummer. Enligt det sålunda antagna mönstret utges alltså fyra nummer per år, så att det närmast följande numret, höstnumret, skall utkomma torsdagen den 22 september, om gudarna är oss nådiga.

Avsikten med denna nättidskrift är flerfaldig: informera om aktuella händelser, publicera artiklar av intresse för dem som studerar esoterik och hylozoik, desslikes kunna vara en knutpunkt och ett förenande band mellan alla dem som studerar våra äldre bröders undervisning i god anda och med rätt inställning.

I detta sommarnummer fortsätter vi att publicera boken *Växternas hemliga liv*, en klassiker från år 1976 skriven av Peter Tompkins och Christopher Bird. Denna gång återger vi kapitel 8, "Växterna grov för att glädja oss", och kapitel 9, "Växternas harmoniska liv".

Vi fortsätter att publicera utdrag ur dr Maurice Nicolls *Psychological Commentaries on the Teaching of G.I. Gurdjieff and P.D. Ouspensky* i svensk språkdräkt. Av dr Nicolls 13 föredrag på temat att kräva hänsyn och att visa hänsyn publicerar vi nu de två avslutande.

Ett brev av vår äldre broder K.H. till A.P. Sinnett följer därefter. Sist kommer litteraturbilagan.

Till våra donatorer: Vi ber er vänligast att sätta in era penninggåvor antingen på Förlagsstiftelsen Henry T. Laurencys plusgirokonto nr 439 54 35 – 3 eller, om ni vill stödja *Den Pytagoreiske Kuriren* och denna hemsida, på bankkonto (Nordea) nr 1190 30 21766. Vi ber er vänligen observera att plusgirokonto nr 441 76 46 – 9 inte längre är i bruk.

Nyheter på våra hemsidor

Förlagsstiftelsen Henry T. Laurencys officiella hemsida, www.laurency.com, har i sin finska avdelning publicerat Irmeli Adelskogs översättning av två uppsatser i Laurencys *Ihmisen tie (Människans väg)*, nämligen *Johdantoja (Inledning)* och *Augoeides*, vidare *Samastuminen ja vapautuminen (Identifikation och frigörelse)*, ingående i *Elämäntieto Yksi (Livskunskap Ett)*. Vår kära Irmeli arbetar nu vidare med att översätta *Människans väg*.

Vår käre spanske medarbetare JAR har till sitt modersmål översatt flera texter hörande till ljustekniken. De publiceras efterhand på denna hemsidas spanska avdelning. De två första är *Sobre los métodos pitagóricos de activación (Om pytagoreiska aktiveringsmetoder)* och *El pensamiento largo de la tecnología de la luz, parte uno (Ljusteknikens långa tanke, del ett)*.

KAPITEL 8

Växterna gror för att glädja oss

Goethes poetiska uppslag, att ett andligt väsen låg bakom växternas materiella form, gavs en fastare grund av en medicine doktor och professor i fysik vid universitetet i Leipzig. Det var en man, som hade äran av att ha skrivit fler än fyrtio uppsatser i sådana ämnen som mätningen av elektrisk ström och förmimelsen av färger, och han hette Gustav Theodor Fechner. Fechner nådde sin djupa förståelse av växterna på ett helt oväntat sätt. En dag år 1839 började han stirra rakt in i solen i hopp om att komma underfund med egenskaperna hos efterbilder, de egendomliga bilder som tycks bli kvar på ögats näthinna, även sedan det normala synintrycket i fråga upphört. Några dagar senare upptäckte han till sin fasa att han höll på att bli blind. Utmattad av alltför hårt arbete och ur stånd att i sin iråkade belägenhet träffa vänner och kolleger, drog han sig tillbaka till ett mörkt rum, iförd en mask över ansiktet, för att leva i ensamhet och be för sitt tillfrisknande.

En vårmorgon tre år senare kände han att synen återställts, och han trädde ut i dagsljuset. När han full av glädje vandrade längs floden Mulde, insåg han omedelbart att blommorna och träden längs flodstränderna var vad han kallade besjälade.

Då jag stod vid vattnet och betraktade en blomma, var det som om jag såg dess själ höja sig från blomman och, i det den svävade i dimman, bli allt klarare, tills den andliga formen tydligt hängde över blomman. Kanhända ville den ställa sig på taket till sitt knoppande hus för att njuta mer av solen. Den trodde sig om att vara osynlig och blev helt överraskad när ett litet barn nalkades.

Följden blev en bok, *Nanna eller Växternas sjäsliv*, som gavs ut i Leipzig år 1848. Fastän Fechners kolleger förkastade den med elakt hån, blev den så populär, att den alltjämt trycktes i Tyskland sjuttiofem år senare.

I sin inledning förklarade Fechner, att han råkade på titeln av en ren händelse. Först hade han tänkt kalla sin bok *Flora* efter den romerska blomstergudinnan eller *Hamadryas* efter den trädnyf som de gamla hellenerna ansåg leva blott lika länge som det träd vars ande den var. Han förkastade dock det förra såsom alltför botaniskt och det senare såsom alltför klassiskt stelt och antikverat.

En gång då Fechner läste i den germanska mytologien, fick han veta, att ljusets gud, Balder, en gång smygtittat på blomsterprinsessan, Nanna, då hon badade naken i en bäck, liksom Aktaion tittade på Diana. När Nannas naturliga fågning förstärktes av den kraft över vilken Balder härskade, hette det i sagan, genomborrades hans hjärta och bröllopet mellan ljuset och blommorna blev den givna utgången.

Sedan Fechner kommit till insikt om växternas sjäsliv, övergick han från fysiken till filosofien, en lärdomsgren i vilken han erhöll en lärostol vid Leipzig-universitetet samma år som *Nanna* kom ut. Emellertid hade Fechner även före sin upptäckt, att växterna var oanat känsliga, ägnat sig åt kosmiska problem i *Das Büchlein vom Leben nach dem Tode* (Den lilla boken om livet efter döden), som kom ut år 1837, och i *Änglarnas jämförande anatomi*, ett arbete som han ansåg så vågat, att han skrev det under pseudonymen Dr Mises.

I *Den lilla boken* framlade Fechner idén, att människan lever sitt liv i tre stadier: först ett stadium av oavbruten sömn från avlelsen till födelsen, därpå ett av halvvaknenhet, som människan kallar jordelivet, och slutligen ett av full vaknenhet, som börjar först efter döden.

I sin *Jämförande anatomi* följde han evolutionens väg alltifrån de encelliga organismerna över människan och till ett slags högre änglaväsen, som är sfäriska till formen och i stånd att se den allestädes verkande gravitationen, liksom vanliga människor ser ljuset, och att kommunicera med ljussymboler i stället för med ljud.

I inledningen till *Nanna* skrev Fechner att uppfattningen, huruvida växterna har en själ eller ej, förändrar hela insikten om naturen. Om människan medger existensen av en allestädes närvarande, allvetande och allsmäktig Gud, som ger liv åt allt, då kan ingenting i världen undandragas denna gåva; vare sig växten, stenen, kristallen eller vågen. Varför skulle den univer-

sella anden, frågar han sig, sitta mindre stadigt i naturen än i människorna och inte behärska naturens krafter lika väl som mänskliga kroppar?

Föregripande Boses arbete resonerade Fechner visare att, om växterna har ett liv och en själ, de då måste ha något slags nervsystem, som kanske är dolt i deras egendomliga spiralformade fibrer. Fechner gick utom gränserna för våra dagars mekanistiska fysiologi och anspelade på existensen av "andliga nerver" i världsalltet, vilka bland annat yttrade sig i att himlakropparna var förbundna med varandra, inte med "långa rep", utan med ett nät sammanfatt av ljus, gravitation och ännu okända krafter.

Själén mottar intryck, sade Fechner, på ett sätt som är analogt med spindelns, när den genom sitt nät blir varse om yttre påverkningar. Det föreföll honom rimligt att antaga, att växterna hade nerver, att dessas föregivna frånvaro snarare berodde på människans okunnighet än på någon brist i växterna själva.

Detta nervsystem var dock lika litet knutet till växtens psyke som människans kropp till hennes själ. Båda var utbredda genom hela kroppen men likväl åtskilda från de organ som de styrde. "Ingen av mina lemmar uppfattar någonting för sig själv", skrev Fechner, "endast jag, anden hos mitt hela jag, erfar allt som händer mig." Han ansåg, att de två väsendena var två olika sidor av samma verklighet, så att medvetenheten framträdde subjektivt och kroppen objektivt, liksom en cirkel antingen är konkav eller konvex beroende på om iakttagaren av den befinner sig i eller utanför den. Sammanblandningen uppkom därigenom att det var svårt att ha bägge synpunkterna samtidigt. En av grunderna i hans besjälningofilosofi var axiomet, att allt liv är *ett* och helt enkelt antar olika former för att förnöja sig. Fechner menade att all verksamhets högsta goda och yttersta ändamål är den största glädjen, icke för individen utan för alla, och härpå grundade han alla sina moralregler.

Eftersom anden för Fechner var något gudomligt universellt, var det meningslöst att tala om själar såsom helt individuella, vare sig det gällde växternas eller människornas. Icke desto mindre var de de enda bedömningsgrunderna när det gällde att få en uppfattning om andra själar och för själarna att ge sig till känna inbördes medelst yttre, fysiska tecken. Tvivelsutan till den i våra dagar förhärskande behaviouristiska psykologiska skolans förargelse hävdade Fechner också att endast i sin själ kunde varje varelse finna den verkliga friheten.

Fechner förklarade att, eftersom en växt har rötter, den med nödvändighet har mindre rörelsefrihet än ett djur, ehuru den genom att röra grenar, blad och klängen efter behag i mycket uppför sig som ett djur, som öppnar sina klor för att taga ett rov eller flyr när det blivit skrämt.

Mer än ett århundrade innan experiment tydligen övertygat ryssarna om att växterna kan själva reglera sina behov med hjälp av instrument som människan byggt ställde Fechner frågan:

Varför skulle vi tro, att en växt är mindre medveten om hunger och törst än ett djur? Djuret söker efter föda med hela sin kropp, växten med delar av sin och vägledes inte av nos, öga eller öron, utan av andra sinnen.

Det föreföll Fechner som om "växtfolket", som levde sitt liv i största ro, där de en gång satt sina rötter, väl skulle kunna undra varför de tvåfotade människorna ständigt rusar omkring. "Kunde det inte vid sidan om sådana själar som springer, skriker och slukar sin föda finnas sådana som blommar i stillhet, utandas vällukt och tillfredsställer sin törst med dagg och sina drifter med knoppning?" Skulle inte blommorna kunna meddela sig med varandra, frågade sig Fechner, just genom de vällukter de utsänder och bli varse om varandras närvaro på ett mycket härligare sätt än genom den svada människorna använder, som sällan är förfinad eller väldoftande utom händelsevis hos älskande par?

Fechner skrev:

Från det *inre* kommer rösten och från det inre också väl lukten. Precis liksom man skiljer människor i mörker från varandra genom deras röstlägen, så kan varje blomma i mörkret igenkännas på sin doft. Varje doft är bärare av sin alstrares själ.

Blommor utan doft liknade han vid djur som lever ensamma i vildmarken, och de väldoftande liknade han vid flockdjur.

Var det inte när allt kommer omkring så, frågade sig denne tyske vise, att ett av de yttersta ändamålen med människornas kroppar var att de skulle tjäna det omgivande växtlivet genom att avge kolsyra som växterna andas och att själva efter döden nära dem? Förtärde icke blommorna och träden slutligen människan, och satte de icke samman hennes kvarlevor med jord, vatten, luft och solljus och förvandlade, transformerade mänskliga kroppar till de härligaste former och färger?

Fechners "animism", för vilken han blev så hårt upptuktad av sina samtida, ledde honom två år efter *Nanna* att ge ut en atomlära, i vilken han långt före partikelfysikens uppkomst hävdade att atomerna var centra av ren energi och de lägsta elementen i en andlig hierarki. Året därpå gav han ut *Zendavesta*, vars titel togs från den på de gamla zoroastriernas heliga skrift. Zoroastrierna menade, att deras store religiöse ledare Zoroaster lärt sitt folk att odla de brödväxter som än i denna dag utgör huvudkällan till vår föda. Den ursprungliga *Zendavesta* skulle kunna kallas den första boken om jordbruket. Fechners arbete beskrevs av den amerikanske filosofen William James, en yngre samtida till Fechner, som "en underbar bok av ett underbart snille". Dess fascinerande och sammansatta filosofi innehöll sådana begrepp som "mental energi", vilket starkt tilltalade Sigmund Freud och utan vilket psykoanalysens lärobyggnad kanske aldrig skulle ha uppförts.

Fastän Fechner med hjältemod sökte befrämja något som hans samtida och många moderna filosofer skulle kalla en "idealistisk verklighetssyn", var han ständigt mån om att förena denna med metoden i den moderna vetenskap han skolats i.

Kanhända var detta orsaken till att denne läkare och fysiker från Leipzig, som betecknats såsom en av adertonhundratalets mest mångsidiga tänkare, var en så utmärkt iakttagare av detaljerna i den växtvärld som omgav honom.

I *Nanna* beskrev han växternas könsorgan, vilkas mänskliga motsvarigheter Paulus ansåg så obehagliga, såsom under av skönhet. Han blev lyrisk vid redogörelsen för hur växterna lockar insekter att kravla in i deras könsdelar för att dricka av den dolda nektarn och därmed skaka loss frömjölet från ståndarknapparna och ned på kronbladens märken.

Fechner förundrade sig över hur växterna avsiktligt kunde tillägna sig de mest utstuderade metoder att sprida sin art, hur röksvampen väntar på att bli trampad för att kunna avge ett moln av ytterst små sporer, som vinden kan bära långt bort, hur lönnen kastar ut propellerformade blad, som snurrar i väg med första bästa bris, hur fruktträd förleder fåglar, djur och människan att sprida deras frön vida omkring, väl paketerade i näringsrik gödsel, hur vattenliljor och ormbunkar "föder levande ungar" i det de frambringar små men fulländade växter på ytan av sina blad. Han tjusades också av tanken, att växternas känsliga rotändar möjliggjorde ett riktningssinne och att deras klängen under sökandet efter fäste beskrev perfekta cirklar i luften.

Medan Fechners arbete inte tagits på allvar, hade en engelsman, vilkens liv företedde paralleller till Fechners, modet att erkänna att växterna genom någon gåtfull kraft visade tecken på förnimmelse eller intelligens. Sedan han utgivit sin *Arternas uppkomst* år 1859, ägnade Charles Robert Darwin större delen av sina återstående tjugotre levnadsår icke endast åt vidareutvecklandet av evolutionsteorien utan också åt ett noggrant studium av växternas uppförande.

I sin *The Power of Movement in Plants* (Växternas rörelseförmåga), som utkom strax före hans död, utvecklade Darwin idén att växternas vana att röra sig vid vissa tider på dagen var ett arv gemensamt för både växter och djur. Det mest frapperande i denna likhet, skrev han, var "lokaliseringen av deras känslighet och överföringen av en påverkan från den retade kropp-

delen till en annan, vilken till följd härav rör sig”. Han drog sig dock för att påstå, att växterna hade ett nervsystem, eftersom han inte kunnat finna något dylikt. Icke desto mindre kunde han inte göra sig kvitt tanken, att växterna måste ha förmåga av förnimmelse. I den allra sista meningen i sitt väldiga arbete – han behandlar här egenskaperna hos växternas rotämne, den del av växtembryot som utvecklas till den huvudsakliga roten – hävdar han djärvt:

Det är knappast en överdrift att säga, att rotämnets ände verkar såsom hjärnan hos ett lägre djur. Hjärnan sitter också i främre delen av kroppen, mottar intryck från sinnesorganen och styr flera slags rörelser.

I en tidigare bok, *The Fertilization of Orchids* (Orkideernas befruktning), som kom ut år 1862 och är en mästerlig bok och en av de mest fullständiga studier som gjorts av en enda växtart, utredde Darwin i en mycket fackmässig stil hur insekterna åstadkommer befruktning hos dessa sällsynta blommor. Dessa rön hade han kommit till genom att sitta i gräset i timmar och tålmodigt iakttaga skeendet. Efter mer än tolv års experiment, som han utförde på femtiosju arter, kom Darwin fram till att korsbefruktningen resulterade i talrikare, större, tyngre, livskraftigare och fruktsammare avkomma, till och med hos arter, som normalt är självbefruktande. Härmed avslöjade han hemligheten med produktionen av så väldiga mängder av frömjöl. De orörliga växterna satsade gärna, även om chansen att vinna var en på miljoner, på att deras frömjöl skulle blandas med någon avlägsen släkting och avkomman därmed sannolikt få vad som senare skulle kallas ”hybridens livskraft”. Härom skrev Darwin:

Korsbefruktnings fördelar beror inte på att det skulle finnas någon mystisk kraft i blotta föreningen av två distinkta individer. De beror på att dylika individer under föregående generationer utsatts för olika yttre förhållanden eller på att de förändrats på det sätt som vanligen kallas det spontana. Följden har i bägge fallen blivit, att deras sexuella element i någon mån blivit differentierade.

Den drivande kraften i evolutionen och i principen, att den bäst utrustade överlever, sådana som Darwin utformat dessa teorier, gav vid handen att något annat mer än slumpen var i verket. Att detta något skulle kunna foga sig efter människans vilja blev nästa häpnadsväckande steg i utvecklingen.

År 1892 och tio år efter Darwins död förorsakade en plantskolekatalog ren sensation i Förenta staterna. Den hette ”Nya alster av frukt och blommor” och hade givits ut i Santa Rosa i Californien. Till skillnad från liknande kataloger, vilka dittills aldrig innehållit mer än ett halvt dussin nyheter bland de flera hundra växter som utannonserades, innehöll denna icke en enda tidigare känd växt.

Bland dessa trädgårdsodlingens mästerverk återfanns ett jättelikt Paradox-valnötsträd med hårt trä och som växte lika snabbt som de träd med svampartat trä som användes för massframställning. Denna valnöt kunde på några år bilda en häck som var hög nog att skärma ett hus. Vidare en jättebellis, som kallades Mount Shasta, med enorma snövita kronblad; ett äpple, som smakade sött på ena sidan och surt på den andra, och en korsning mellan jordgubbe och hallon, som visserligen inte satte frukt men ändå tycktes det naturliga urvalets anhängare lika besynnerlig som en korsning av höna och ugglan.

När katalogen slutligen nådde Holland, tusen mil från Californien, uppmärksammades den av en professor i Amsterdam, Hugo de Vries. Han var en genetiker, som sedermera skulle nå berömmelse genom att föra Darwins livsverk vidare med sin teori om mutationer. De Vries förvånades över en ensam människas uppenbara förmåga att åstadkomma nya växter som naturen aldrig tänkt ut. För att tillfredsställa sin nyfikenhet for han över halva världen till Californien för att uppsöka katalogens utgivare. Dennes namn var Luther Burbank. I trädgården framför hans hus stod en fjorton år gammal Paradox-valnöt, som var större än den persiska variant som var fyra gånger äldre. Där stod även ett ”ap-pussel-träd”, som kunde slå förbipasserande till marken genom att släppa tio kilo tunga nötter på deras huvuden. I den lilla stuga där Burbank arbetade fanns varken bibliotek eller laboratorium, och sina anteckningar

förde han på avrivna lappar av bruna papperspåsar eller på baksidan av brev och kuvert. Den förbryllade de Vries hade väntat sig arkiv med noggrant bokförda uppgifter, som kunde avslöja Burbanks hemligheter. Hela kvällen sökte han fråga ut växtodlaren men fick endast svaret, att dennes konst huvudsakligen var ”en fråga om koncentrering och snabb eliminering av oväsentligheter”. Vad laboratoriet beträffade, sade Burbank de Vries: ”Jag har det i huvudet”.

Den holländske forskaren blev inte mindre bragd ur fattningen än de hundraden av hans amerikanska kolleger som i avsaknad av någon förnuftig förklaring på Burbanks metod ofta stämplade denne trollkarl som bedragare. Burbanks personliga värdering av den växtvetenskapliga yrkeskåren var inte ägnad att dämpa den samfälliga vreden. År 1901 sade han inför den församlade blomsterkongressen i San Francisco:

Den huvudsakliga uppgiften för gårdagens botaniker var studiet och klassifikationen av torkade, visnade växtmumier vars själar flytt. De trodde sina klassificerade arter om att vara fastare och mer oföränderliga än något vi kan tänka oss i himlen eller på jorden. Vi har fått erfara, att de är följsamma i våra händer, liksom leran i krukmakarens hand eller färgen på konstnärens duk, och att de lätt kan gestaltas i vackrare former och färger än någon målare eller skulptör någonsin kan hoppas kunna åstadkomma.

Sådana yttranden väckte de trångsyntas raseri, men de Vries, som ansåg Burbank vara en naturbegåvning, skrev om hans arbete att ”dess värde för evolutionsläran tvingar oss till den djupaste beundran”.

Såsom hans biografier också nästan oavsiktligt klargör, var och förblir Burbank en gåta. Han föddes år 1849 i den lantliga byn Lunenburg i Massachusetts i Förenta staterna. De varaktigaste intrycken från sin skoltid fick han genom läsningen av Henry David Thoreau och de andra stora naturforskarna Alexander von Humboldt och Louis Agassiz. Men dessa överglänstes av Charles Darwins digra verk i två volymer *The Variation of Animals and Plants Under Domestication* (Djurs och växters variation i domesticering), som han läst strax efter utgivandet år 1868. Burbank blev djupt imponerad av dess tema att organismer förändras, när de avlägsnas från sina naturliga villkor.

Medan Burbank ännu bodde i Massachusetts, råkade han en gång på en fröboll av potatis i sitt potatisland. Potatisen är en grönsak, som nästan aldrig sätter frö, utan i stället förökas genom knoppning från ”ögonen” på sina rotknölar. Eftersom Burbank visste, att potatisfrön, i den mån de alls påträffades, inte skulle bli upphov till typtrogna knölar utan i stället frambringa en egendomlig uppsättning bastarder, anade han med spänning, att något av fröna kunde växa upp till ett underverk i potatisform. Ett av de tjugotre frön som bollen innehöll gav en avkomma, som avkastade dubbelt så mycket som genomsnittet. Denna potatis var slät, kraftig, gick utmärkt att baka och hade gräddvit färg till skillnad från sitt rödskaliga upphov. Idag behärskar den nya potatisen, som döpts till Burbank, Förenta staternas potatismarknad.

Inte långt efter det att Burbank kommit till Santa Rosa i Californien utkom Darwins bok *The Effects of Cross and Self Fertilization in the Vegetable Kingdom* (Verkningarna av kors- och självbefruktning i växtriket). Burbank slogs särskilt av det utmanande yttrandet i inledningen: ”Eftersom växterna anpassas genom dylika olikartade och effektiva metoder för korsbefruktning, skulle man enbart av detta faktum sluta sig till att de drog stor fördel av förfarandet i fråga.”

Denna mening förekom Burbank såsom både en planritning och en befallning. Om Darwin dragit upp riktlinjerna, skulle Burbank själv sätta dem i verket. Hans första tillfälle gavs i mars 1882, när en varietet av plommon under namnet sviskon började dyka upp i hundratals fruktträdgårdar i Californien. Detta var en ny, lönsam frukt, som man lätt kunde torka och därmed lätt frakta och som inte så lätt förfors. En bankir hade frågat Burbank, om denne kunde leverera tjugotusen unga sviskonträd till en anläggning om 200 tunnland före december månads utgång. Bankiren var angelägen om att inte gå miste om den fina affären, men han hade fått höra av alla att det vore omöjligt att åstadkomma en sådan produktion så snabbt. Burbank visste att, om

mannen givit honom två år, ingenting skulle ha varit enklare än att draga upp plommonträd från kärnor, okulera dem med sviskon på sensommaren, skära ned de ursprungliga plommonträdkronorna och se träden utvecklas till sviskonträd påföljande år. Men hur skulle han kunna göra samma sak på åtta månader?, frågade han sig. Det slog honom plötsligt att mandel, en medlem av plommonsläktet, *Prunus*, brukade gro snabbare än de hårda plommonkärnorna. Burbank köpte en säck av de äggformade nötterna och fick dem att gro i varmt vatten. Detta var en metod han använt på majs i Massachusetts och som gjort det möjligt för honom att få mer än en veckas försprång på marknaden över de andra odlarna. Detta till trots var plantorna inte redo att knoppas förrän i juni, och tiden började bli knapp. Med hjälp av ett förskott från bankiren anställde Burbank all tillgänglig arbetskraft, och den satte han i arbete dygnet runt. När arbetet var över, kunde Burbank endast hoppas att de små plantorna skulle växa upp till halvannan meter höga träd på de fyra månader som återstod, innan leveransen kontraktsevenligt skulle ske. Lyckan stod honom bi. Strax före jul kunde han leverera 19 500 träd till den överförtjuste bankiren. De övriga plantskoleägarna kunde bara gapa åt en bedrift, som så lätt inbringat Burbank 6 000 dollar. Den lärdom han drog av detta var att massproduktion är en av nycklarna till avslöjandet av naturens ännu ej uppenbarade hemligheter.

Med detta inledde Burbank den trädgårdsrevolution som ledde till utvecklandet av nya sorter av sviskon och plommon – däribland "Climax", som smakade som ananas, och en annan som smakade som päron – som alltjämt svarar för över hälften av Californiens jättelika avkastning. Därefter följde den sedan alltid så populära persikan "July Elberta", en saftig nektarin, som fick namnet "Flamingo Gold", en buskväxande kastanj, som gav skörd sex månader efter det att fröet satts i jorden, ett vitt björnbär till färgen som en istapp och två kvittensorter, som var så goda att de flesta plantskolor alltjämt inte för några andra. Burbank var så skicklig och snabb i utvecklandet av nya fruktsorter, att han kunde skynda genom tusentals korsbefruktningar, medan renlärliga växtexperter i sina laboratorier och på sitt pedantiska sätt åstadkom travar av anteckningar om bara några få dussin. Han anklagades för humbug och för att köpa sina nya alster utomlands, vilket han naturligtvis också gjorde, ty Burbank var av uppfattningen, att växter i likhet med människor uppförde sig annorlunda, när de var borta från sina hemtrakter. Han kunde därför beställa experimentsorter från så avlägsna orter som Japan och Nya Zeeland att korsa med inhemska beprövade sorter. Sammanlagt introducerade han över ett tusen nya växter, vilka, om de fördelades jämnt över hela hans verksamma liv, skulle motsvara en ny, dittills aldrig skådad växt var tredje vecka. Avundsamma och trångsynta vetenskapsmäns förtal till trots var dessa underverk av nog stort format för att den verkliga expertisen skulle erkänna geniet bakom dem även om det övergick deras förstånd.

Liberty Hyde Bailey, allmänt erkänd såsom den amerikanska botanikens dekanus, hade tidigare sagt inför en världskongress för trädgårdsodling, att människan inte kunde göra mycket för att åstadkomma förändringar i växterna. Han kom nu resande från Cornell-universitetet för att se vad Burbank gjorde, som åstadkommit sådan sensation. Efter besöket i Santa Rosa skrev han i ett nummer av tidskriften *World's Work*:

Luther Burbank är växtförädlare till yrket, och denna verksamhet är han nästan ensam om i detta land. Så många och så frapperande har de nya växter som han skänkt världen varit, att han blivit kallad trädgårdstrollkarlen. Detta öknamn har gjort många människor avogt inställda till hans arbete. Luther Burbank är ingen trollkarl. Han är en hederlig, rättfram, försiktig, forskande och trägen människa. Han anser att orsaker åstadkommer verkningar. Han äger ingen annan magi än den som finns i tålmodig forskning, ständig entusiasm, fördomsfritt tänkande och ett anmärkningsvärt träffsäkert omdöme vad gäller växters förtjänster och möjligheter.

Detta erkännande glädde Burbank, som lidit av de otrevliga rykten som de ortodoxa spridit om hans arbete. "Ortodoxi är det samma som ankylos, och om ni inte vet vad det är, kan ni ringa begravningsbyrån och fråga!" sade han inför en fullsatt föreläsningssal på Stanford-universitetet.

Professor H. J. Webber, en genetiker som ledde den växtförädlingsverksamhet som Förenta staternas jordbruksdepartement ansvarade för, hävdade att Burbank ensam besparat världen nära tjugofem års växtförädling. David Fairchild, som hade ägnat flera år åt att söka över hela världen efter nya växter, som kunde visa sig kommersiellt användbara i Förenta staterna, förbluffades av Burbanks metoder men sammanfattade i ett brev till en vän sina intryck från ett besök hos Burbank i Santa Rosa: ”Det finns de som menar, att Burbank inte är vetenskaplig. Detta är sant endast i så måtto, att han har försökt göra så mycket och fångslats så av begäret att skapa, att han inte alltid antecknat och registrerat de steg han tagit.”

På Burbanks experimentfarm kunde man se fyrtio tusen japanska plommonträd eller en kvarts million blommande lökar vid ett och samma tillfälle. Där kunde Burbank vandra utmed en rad av tusentals plantor – vare sig det nu gällde späda plantor, som just brutit genom jorden, eller meterhöga blommor, som närmade sig mogen ålder – och utan att hejda sig i promenaden välja ut dem som sannolikt skulle bli lyckade.

En kommunal lantbrukskonsulent beskrev sin förvåning i dessa ord:

Han kunde gå utmed en rad av gladiolus och rensa ut dem han inte ville ha så snabbt som han kunde rycka upp dem. Han tycktes äga en instinkt, som sade honom om en liten planta skulle växa upp och ge det slags frukt eller blomma som han ville ha. Jag kunde inte märka någon skillnad på dem, inte ens om jag så böjde mig ned och såg efter noga, medan Burbank bara kastade en blick på dem.

Av Burbanks kataloger kunde man få intrycket, att han hade tusentals anställda. ”Sex nya glada gladioli, de bästa bland en million plantor.” ”Tio tusen clematis-hybrider och flera år har erfordrats för att få de slutliga sex, som godkänts.” Aderton tusen calla-liljor har utmönstrats för att en godkänd skulle erhållas.” ”För tjugofem cent fås med dessa zinnior en lika överdådig verkan som en utgift på tjugofem dollar på dahlior skulle ge.” ”Min Royal-valnöt kan bli åtta gånger större än den vanliga och ger löfte om en revolution av möbelbranschen och kanske även bastillverkningen.”

Jordbävningen den 18 april 1906, som nästan helt ödelade San Francisco, förvandlade Santa Rosa till ett lågande hav av stickor och skärvor. Det märkvärdiga var emellertid att inte en ruta spräcktes i Burbanks väldiga växthus inte långt från stadens centrum. Burbank blev mindre förvånad än de övriga invånarna på orten, ehuru han var försiktig med att dryfta förhållandet öppet. Han hade en tanke om att hans samröre med naturens och kosmos' krafter hade en hel del att göra med den lysande och synbarligen unika framgången med växter och att detta kunde tänkas ha skyddat växthuset.

Det han sagt antydningvis om växternas personlighet förtydligade han i en artikel, som han skrev år 1906 i *Century Magazine*. Här hävdade han:

Den envisaste varelse i denna värld, den som svårast låter sig rubbas, är en växt som en gång fastnat i vissa vanor. Minns, att denna växt bevarat sin egenart tidsåldrarna igenom. Kanhända är det en som kan spåras bakåt genom eoner av tid till och med i stenen. Måste man inte antaga, att växten efter alla dessa tidsåldrar av upprepning fått en vilja eller vad man skall kalla den; en vilja av ojämförlig seghet?

För Manley P. Hall, Philosophical Research Societys i Los Angeles grundare och ordförande och forskare i jämförande religion, mytologi och esoterik, avslöjade Burbank att då han ville att hans växter skulle utvecklas på något visst egendomligt sätt, som inte var vanligt för deras art, han kunde ställa sig på knä och tala med dem. Hall skrev:

Hr Burbank omtalade också, att växterna har mer än tjuugo slags sinnesförmimmelser, men eftersom de skiljer sig från våra, kan vi inte upptäcka dem. Han var inte säker på att buskarna och blommorna förstod vad han sade, men han var säker på, att de kunde uppfatta vad han menade genom något slags telepati.

Hall bekräftade sedermera det som Burbank sagt den bekante yogin Paramahansa Yogananda, om hur han utvecklat den tagglösa kaktusen. Det hade varit en årslång procedur, under

vilken Burbank fått draga ut tusentals kaktustaggar ur sina händer medelst tång. Burbank hade sagt:

Medan jag utförde mina kaktusexperiment talade jag ofta med växterna för att skapa en våg av kärlek. 'Ni har intet att frukta' (brukade jag säga dem). 'Ni behöver inte era skyddande taggar. Jag skall skydda er.'

Burbanks förmåga av kärlek var, säger Hall,

större än någon annan, var ett subtilt slag av näring som fick allt att växa bättre och ge frukt ymnigare. Burbank förklarade för mig, att han i alla sina experiment sökte vinna växternas förtroende, bad dem hjälpa honom och försäkrade dem, att han hade det största aktning för och tillgivenhet till deras små liv.

Helen Keller, som varit blind och döv sedan barndomen, skrev efter ett besök hos Burbank i *Outlook for the Blind*:

Han hade den sällsyntaste av gåvor, barnets mottaglighet. När växterna talar, lyssnar han. Endast ett vist barn kan förstå blommornas och trädens språk.

Hennes iakttagelse var särskilt träffande, eftersom Burbank älskade barn hela sitt liv. I sin essä "Training of the Human Plant" (Den mänskliga plantans fostran), som senare kom ut i bokform, föregrep han den mera humana inställning till uppfostran, som skulle komma efter hans tid, och chockerade auktoritära föräldrar med orden:

Det är viktigare för barnet att ha ett fullgott nervsystem än att man försöker tvinga på det bokliga kunskaper på bekostnad av dess omedelbarhet, dess lek. Ett barn borde få lära sig genom lust och icke lidande. Det mesta som blir till verklig nytta i livet lär sig barnet genom leken och genom umgänget med naturen.

Burbank insåg i likhet med andra genier, att hans framgångar berodde på att han bevarat den förundran och sprudlande glädje han som liten gosse kände inför allt omkring sig. Han berättade för en av sina biografer:

Jag är nästan sjuttiosju och jag kan fortfarande hoppa över en grind eller springa i kapp eller sparka upp i takkronan. Det är därför att min kropp inte är äldre än mitt sinnelag – och mitt sinnelag är ungdomligt. Det har aldrig blivit vuxet och det hoppas jag att det aldrig heller blir.

Det var denna egenskap som så förvånade de vetenskapsmän som tittade snett på hans skaparkraft och förbryllade de åhörarskaror som väntade sig att han skulle ge klara besked om hur han frambragt så många underverk i trädgården. De flesta blev lika besvikna som medlemmarna i Amerikanska pomologiska sällskapet, som samlats för att höra Burbank föreläsa över "Hur man frambringar nya frukter och blommor". De måste ha gapat när de hörde honom säga:

När man ägnar sig åt studiet av någon av naturens universella och eviga lagar, vare sig de hänför sig till en jättelik planets liv, tillväxt, byggnad och rörelser, eller den ringaste växts eller de psykologiska förändringarna i den mänskliga hjärnan, måste vissa förutsättningar uppfyllas, innan vi kan tolka naturen eller skapa något av värde för världen. Förutfattade meningar, dogmer, allt slags personlig fördom och partitagande måste läggas åt sidan. Lyssna tålmodigt, stilla och vördnadsfullt till de lektioner som Moder Natur ger en och en i sänder och som kastar ljus över det som dessförinnan varit ett mysterium, så att alla som vill kan få se och veta. Hon ger sina sanningar endast åt dem som är stilla och mottagliga. Om vi accepterar dessa sanningar sådana de lagts fram och vart de än må leda oss, får vi hela universum i harmoni med oss. Människan har äntligen funnit en fast grund för vetenskapen i det hon upptäckt, att hon är en del av ett universum, som är evigt föränderligt till formen, evigt oföränderligt till väsendet.

Ehuru Burbank inte kände till Fechner, skulle han ha varit ense med denne om att "det blir en mörk och kall värld vi sitter i, om vi inte öppnar andens inre ögon för naturens inre låga".

Att växterna var i stånd att avslöja sina hemligheter accepterade en märklig nordamerikansk jordbrukskemist vid namn George Washington Carver såsom något naturligt. Han var född strax före amerikanska inbördeskriget och lyckades övervinna det handikapp hans slavhärkomst innebar. Han gick längre än så och fick så småningom allmänt erkännande för sina många vetenskapliga upptäckter.

Alltsedan han kunde taga sig fram själv på landsbygden kring Diamond Grove, ett litet samhälle i sydvästra Missouri, började den unge Carver visa prov på egendomliga kunskaper om allt som växte. Ortens bönder mindes pojken med det klena utseendet som strövade i timmar på deras ägor, undersökte växter och tog vissa sorter med sig. Med dessa kunde han på mirakulöst vis bota sjuka djur. Gossen anlade själv en egen trädgård på ett avsides liggande, oanvänt stycke mark. Med resterna av gamla fönsterbågar och annat överblivet material byggde han ett hemligt växthus i skogen. När man frågade honom vad han sysslade med för sig själv så långt från gården, svarade Carver bestämt om än gåtfullt: ”Jag går till mitt trädgårdssjukhus och sköter om hundratals sjuka växter.” Bondhustrur från hela bygden började taga sina krassliga krukväxter till honom. Carver tog väl hand om dem på sitt eget sätt och sjöng ofta för dem med samma gälla röst, som kännetecknade honom i vuxen ålder. Han satte de sjuka blommorna i bleckburkar med en speciell jord av hans egen sammansättning och höljde över dem på kvällen. När ägarna såg sina växter igen, brukade de fråga hur han kunde uträtta sådana under. Carver sade bara stilla: ”Alla blommor talar med mig och det gör också hundratals små levande väsen i skogen. Jag lär mig det jag vet genom att se på allt och älska allt.”

Efter att ha arbetat sig igenom gymnasiet i Kansas och Simpson College i Iowa, skrev Carver in sig vid Iowas statliga jordbrukshögskola. Han studerade för Henry Cantwell Wallace, utgivaren av den populära *Wallace's Farmer* och en man som han beundrade mycket. Wallace brukade säga att ”länder består endast så länge som sin matjord” och detta etsade sig fast i Carvers minne. Ofta tog sig Carver tid att taga med sig Wallaces lille sonson på långa promenader i skogen för att prata med växterna. Han kunde då inte ana, att han vid handen höll en blivande jordbruksminister och, två år före Carvers död, vicepresident i Förenta staterna.

År 1896 avlade Carver kandidatexamen och erbjöds ingå i fakulteten. Samtidigt hade Booker T. Washington, grundare av och rektor för ett nyinrättat gymnasium med yrkesskola för svarta, hört om Carvers stora begåvning och bad honom nu komma till Tuskegee i Alabama och förestå skolans jordbruksavdelning. I likhet med Bose beslöt Carver, att han inte kunde låta lockelsen av en bekväm och välbetald tjänst, i detta fall vid Iowas högskola, avleda honom från att tjäna sitt eget folk. Han accepterade alltså det senare anbudet.

Carver hade varit bara några veckor i södern, när han insåg, att det största problemet, som vidlådde det platta land som utbredde sig hundratals kvadratkilometer runt honom, var att det långsamt förgiftades. Man hade i årtal utan ombyte hållit sig till en enda gröda, bomull, och detta hade under flera släktled uttömt jorden på dess fruktbarhet. Han beslöt att inrätta en försöksstation för att söka motverka den utplundring av jorden som tusentals jordbrukare medverkade i. På stationen inrättade han också en avdelning, där han undervisade de svarta, och ett privat laboratorium där han kunde sitta i timmar och samtala med sina växter och dit han aldrig lät en bok komma in. Han gjorde sina föreläsningar så lättfattliga som möjligt. När kanslern vid universitetet i Georgia, W. B. Hill, kom till Tuskegee för att själv se om negerprofessorn var så lysande som ryktet gjorde gällande, förklarade han att så som Carver lade fram problemet med söderns jordbruk, var den bästa föreläsning han någonsin haft förmånen att åhöra.

Varje morgon klockan fyra brukade Carver stiga upp för att vandra i skogen före arbetsdagens början och kunde taga med sig tillbaka mängder av växter, som han använde i sina föreläsningar och av vilka många var okända för den genomsnittliga botanikern. Då han en

gång förklarade denna vana för några vänner, sade han: "Naturen är den största lärarinnan och jag lär bäst av henne medan andra sover. I de ännu mörka timmarna före soluppgången talar Gud om för mig de planer som jag skall sätta i verket."

I mer än tio år arbetade Carver dagligen med de experimentjordar, där han försökte finna en utväg för Alabama ur slaveriet under "gamla bomullsdjävuln". Han belade 19 tunnland jord med multna löv från skogen, fet träskdy och ladugårdsgödsel i stället för konstgödsel. Detta tillsammans med växelbruk resulterade i så rika skördar att Carver drog slutsatsen, att "man i Alabama låtit just de gödningsämnen som funnits i nästan obegränsade mängder ödas bort till förmån för kommersiellt konstgödsel".

Såsom expert på trädgårdsodling hade Carver märkt, att jordnöten var ovanligt självtilräcklig och kunde växa bra även i mager jord. Såsom kemist hade han upptäckt att den till äggviteinnehållet motsvarade oxstek och potatis till innehållet av kolhydrater. Helt visst måste denna märkliga underjordiska frukt gömma på hundraden av anledningar till sin tillblivelse, tänkte han. Han låste in sig på sitt laboratorium och började analysera jordnöten i dess kemiska beståndsdelar och utsätta var och en av sina många jordnötter för olika temperatur- och tryckförhållanden. Till sin tillfredsställelse fann han, att en tredjedel av nöten bestod av oljor av sju olika slag. Han arbetade dygnet runt med analyser och synteser, sönderdelade och satte samman jordnötens kemiskt urskiljbara delar, tills han slutligen hade två dussin flaskor som var och en innehöll en helt ny produkt.

Under en sammankomst för jordbrukare och jordbruksspecialister visade han vad han uträttat på sju dygn: en kopia av Bibelns skapelseberättelse i ett jordnötsskal. Han anmodade sina åhörare att plöja upp bomullen, som förstört jorden, och odla jordnötter i stället och försäkrade dem att dessa skulle ge lönande skörd som var långt värdefullare än vad man kunde tro att döma av jordnötens dittillsvarande enda användning: som svinföda.

Åhörarna tvivlade, och än mer, när Carver på frågan hur han ville förklara sina metoder svarade, att han aldrig tänkte ut dem utan att de kom till honom i blixtar av inspiration medan han vandrade i skogen. För att dämpa deras tvivel började han skicka ut nyhetsblad, där man bland annat kunde läsa, att ett mättande, näringsrikt och välsmakande smör kunde erhållas av jordnötter. Medan hundra kilo mejerimjök åtgick för att producera tio kilo smör kunde däremot hundra kilo jordnötter ge trettiofem kilo jordnötssmör. Vidare kunde man läsa, att en ymnighet av produkter kunde erhållas av sötpotatis, en tropisk slingerväxt, som de flesta amerikaner aldrig hört talas om och som växte bra i söderns av bomullen förstörda jord. När första världskriget bröt ut, riktade Carver uppmärksamheten mot bristen på färgämnen. Från bladen, rötterna, stammen och frukten av tjugoåtta olika växter framställde han 536 skilda färgämnen, med vilka man kunde färga ylle, bomull, linne, siden och även läder.

Äntligen väckte hans mödor nationens intresse. Ryktet spreds att man vid skolan i Tuskegee sparade 100 kilo vete om dagen genom att blanda två delar vanligt mjöl med en del av ett nytt mjöl, som framställts ur sötpotatis. En härskara av näringsexperter och journalister åkte dit för att undersöka saken. Härligt bröd, som bakats på det blandade mjölet, serverades tillsammans med en kräslig lunch med fem rätter, som alla tillagats med antingen jordnötter eller sötpotatis eller, såsom Carvers "falska kyckling", med bägge tillsammans. De enda övriga grönsakerna på bordet var ett slags syra, peppargräs, vild cikoria och maskros, vilka serverades som sallad. Menyerna var tänkt att belysa Carvers förfäktande, att växter som växer i naturen var långt bättre än de, vilkas naturliga vitalitet gått förlorad i odlingen. Näringsexperterna insåg, att Carvers insatser skulle kunna bli till stor hjälp i krigsansträngningarna, och de skyndade att telefonera till tidningarna. Carver hade blivit bekant för vetenskapsmännen året innan, då han utsetts till ledamot av Royal Society, brittiska vetenskapsakademien. Nu fanns han i rubrikerna i nationens alla tidningar.

År 1930 hade jordnötens tidigare värdelöshet genom Carvers framsynthet och ihärdighet förbytts i en inkomst om en kvarts milliard dollar för söderns bönder. Enbart dess olja upp-

gick till ett värde av 60 millioner dollar per år, och jordnötssmöret hade intagit platsen såsom en älsklingsrätt för till och med det fattigaste amerikanska barn. Carver upptäckte också att jordnötssolan kunde bli till hjälp för förtvinade muskler hos polioskadade. De resultat han erhöll därmed var så häpnadsväckande goda, att han fick reservera en dag varje månad för att behandla sjuka i sitt laboratorium, men hans insatser blev inte erkända av läkarkåren. Carver skulle dock inte låta sig nöja med jordnöttsbedriften. Hans nästa steg bestod i att tillverka papper av en furusort som växte lokalt i södern. Framgången därmed uppmuntrade efterhand skogsägarna att täcka millioner tunnland av söderns jord med avkastande skog, där förut endast buskskog funnits.

Då depressionen var som djupast, kallades Carver till Washington för att avlägga vittnesmål inför det mäktiga resursutskottet i amerikanska senaten. Utskottet övervägde ett lagförslag, som syftade till att skydda sådan amerikansk tillverkning som befann sig i svårigheter. Carver anlände till Union-järnvägsstationen i huvudstaden klädd i sin vanliga, synbarligen evinnerligt beständiga tvådollars mörka kostym. I knapphålet hade han som alltid en blomma och runt kragen en hemstickad slips. Han ropade till en bärare för att få hjälp med bagaget och bli visad vägen till kongressen men fick det avvisande svaret: "Lessen, farbror, men ja' har inte tid me' dej nu. Ja' väntar på en vikti' färgad vetenskapsman från Alabama!" Tålmodigt släpade Carver bagaget till en taxi, som körde honom till Capitolium.

Utskottet hade beviljat honom tio minuter att vittna på. Men när han inledde sin demonstration och ur väskan hämtade upp ansiktspuder, oljesurrogat, shampoo, kreosot, vinäger, träfärger och andra prover på de oräkneliga alster som kokats ihop i hans laboratorier, frångick vice ordföranden protokollet och sade Carver, att han fick använda så mycken tid han ville. Hans förevisning var, sade han, den bästa han någonsin sett i ett senatutskott.

Under sin forskning, som varade halva hans liv, tog Carver sällan patent på någon av sina ideer, fastän han med dem skapade förmögenhet för tusentals människor. När praktiskt sinnade industrimän och politiker påpekade för honom hur mycket pengar han kunde tjänat, om han blott skaffat sig detta skydd, svarade han helt enkelt: "Gud tog inte betalt av mig eller er för att göra jordnötter. Varför skulle då jag tjäna på det som produceras av dem?" I likhet med Bose ansåg Carver, att hans tankeskapelser skulle skänkas mänskligheten gratis, hur vinstbringande de än vore.

Denna oegennyttia var en gåta för två uppfinnargenier, som bägge var Carvers samtida men som till skillnad från honom var män med sinne för det ekonomiska, till och med därhän att de sökte köpa Carvers tjänster. Thomas A. Edison sade sina medarbetare: "Carver är värd en förmögenhet" och stödde sitt yttrande med ett anbud till den svarte kemisten om anställning för en lön på ett astronomiskt belopp. Carver avvisade anbudet. Henry Ford ansåg Carver vara "den störste nu levande vetenskapsmannen" och sökte förmå honom komma till hans inrättning vid River Rouge. Han hade lika liten framgång.

Carvers metoder förblev, i likhet med Burbanks, outgrundliga för både vetenskapsmännen och allmänheten, eftersom den källa, ur vilken hans trolleri med växterna härrörde, var så egendomligt oförklarlig. Besökare kunde finna Carver sitta och pyssla vid sin arbetsbänk, mitt uppe i ett virrvarr av formar, jordprover, växter och insekter. De förbluffades av den ytterliga, ja för många av dem meningslösa, enkelheten i de svar han gav på deras trägna uppmaningar att avslöja sina hemligheter. "Hemligheterna ligger i växterna själva. För att kunna locka fram dem måste ni älska växterna tillräckligt."

"Men varför har så få människor den kraft som ni har?" vidhöll en frågande. "Vem mer än ni kan göra dessa ting?"

"Vem som helst, som bara tror på det, kan det." Han klappade en stor bibel, som låg på ett bord och tillade: "Hemligheterna finns här allesamman. I Guds löften. De löftena är verkliga, lika verkliga som, och oändligt fastare och gedignare än, detta bord, som materialisten tror på så helt och fullt."

I ett berömt föredrag berättade Carver hur han ur leror och andra jordarter från Alabamas låga kullar kunnat framlocka hundratals naturliga färger, däribland ett sällsynt, djupblått färgämne. Egyptologer såg häri återupptäckten av den sagolika blå färgen hos skatterna i Tutanchamons grav.

En person, som besökte Carvers laboratorium strax före hans död, återger följande yttrande av honom. Carver hade sträckt sina långa, känsliga fingrar efter en liten blomma, som låg på hans arbetsbänk.

Han hejdade sig, och efter en stunds eftertanke log han mot sin gäst och sade:

När jag nuddar denna blomma, nuddar jag oändligheten. Den fanns långt innan det fanns människor på denna jord och kommer att finnas kvar i millioner år. Genom blomman talar jag med det Oändliga, som endast är en tyst kraft. Den är inte en fysisk kraft. Den finns inte i jordbävningen, vinden eller elden. Den finns i den osynliga världen.

Många människor vet detta instinktivt och ingen bättre än Tennyson, när han skrev:

Flower in the crannied wall,
I pluck you out of the crannies,
I hold you here, root and all in my hand,
Little flower – but if I could understand
What you are, root and all, and all in all,
I should know what God and man is.*

* I ordagrann översättning:

Blomma i den spruckna muren,
Jag tar dig ut ur sprickorna.
Jag håller dig med rot och allt i handen,
Lilla blomma, om jag blott kunde fatta
Vad du är, med rot och allt och allt i allt,
Skulle jag veta vad Gud och människa är.

Carver visste inte, att Tennysons dikt tagits direkt från några strofer av Goethe.

TREDJE DELEN

I samklang med sfärernas musik

KAPITEL 9

Växternas harmoniska liv

Det berättas, att Herren Krishna, den åttonde och främste avataren eller inkarnationen av guden Vishnu – vilken tillsammans med Shiva och Brahma utgör den hinduiska treenigheten av gudar – använde musik för att främja det förtrollande växandet och den förhållande grönskan i skogen Kunjavan vid Vrindavan, en indisk stad som länge var berömd för sina heliga musikanter. Långt senare berättade man om Mian Tan Sen, som var en av de vise männen vid den ryktbare mogulkejsaren Akbars hov, att han kunde utföra sådana under som att framkalla regn eller tända oljelampor och att få växter att gro snabbt och slå ut i blom helt enkelt genom att sjunga hyllningssånger eller *ragaer* för dem. Denna tilltalande tanke får sin bekräftelse i tamillitteraturen, där det berättas, att ögonen eller knopparna hos sockerröret växer kraftigt till gensvar på de brokiga skalbaggarnas honungsljuva surr och att de gyllene blommorna *Cassia fistula* börjar drypa av sockersöt nektar, då man spelar hjärterörande melodier för dem.

Allt detta var välbekant för dr T. C. Singh, som studerat Indiens forna historia och filosofi och som också förestod den botaniska avdelningen vid Annamalai-universitetet söder om Madras i Sydindien. Han hade tillräckligt intresse för sådana gamla sägner för att vilja göra några experiment själv. Sedan han studerat den levande protoplasmströmmen i cellerna hos en vattenväxt, *Hydrilla verticillata*, fortsatte han med att experimentera med en elektriskt driven stämgaffel, som placerats på två meters avstånd från denna växt. I mikroskop kunde

han iakttaga, att stämgaflörens ton, som han lät ljuda under en halvtimme strax före klockan sex på morgonen, fick protoplasman att strömma med den hastighet som den normalt nådde först långt senare, efter soluppgången. Samma acceleration erhöles, när man spelade på en violin i växternas närhet, och efter fjorton dagar var dessa växter märkbart högre och starkare än de växter som tjänade som jämförelse och kontroll.

Uppmuntrad härav bad Singh en musiker som han kände, Gouri Kumari, att spela en *raga* på sin *vina*, ett rikt utsirat lutaliknande instrument med sju strängar, för några balsamplantor. Kumari spelade i tjugofem minuter vid samma tid varje morgon, alltmedan balsamväxterna, annars kända under namnet *Impatiens balsamina*, stod i sina krukor i ett normalt upplyst och ventilerat rum och "lyssnade". Sedan de stimulerats på detta sätt under en månad, sattes balsamväxterna ut tillsammans med flera kontrollväxter den första november. Alla växterna fick lika mycket vatten men ingen näring. De slog alla ut i blom den 22 november och tycktes växa med samma hastighet under en vecka därefter. Under den femte veckan började dock de balsamväxter som stimulerats utvecklas snabbare, och i slutet av december hade de frambragt i genomsnitt 72 procent mer blad än kontrollväxterna och hade de växt sig 20 procent högre.

Singh övergick nu till att använda en metod, enligt vilken han satte några olika arter av friska krukväxter, som var lika gamla och lika livskraftiga, i en halvcirkel runt källan till den musikaliska stimulansen och på ett avstånd av högst tre meter från denna. En art behandlades åt gången på detta sätt, medan ett lika antal växter av samma art ställdes avsides. Strax före soluppgången varje dag under flera veckors tid spelade man mer än ett halvt dussin skilda ragaer för varje art. En raga spelades per experiment och instrumenten var flöjt, violin, harmonium och vina. Musiken varade en halvtimme dagligen och var högt stämd med fyra till fem huvudfrekvenser på mellan 100 och 600 cykler per sekund. Av dessa experiment kunde Singh draga slutsatsen, att han "ställt det utom allt tvivel att harmoniska ljudvågor påverkar växters tillväxt, blomning, fruktsättning och fröbildning", som han skrev i den tidskrift som Bihars jordbrukshögskola i Sabur ger ut.

Till följd av sin framgång började Singh undra huruvida ljudet, riktigt använt, kunde förmå grödorna på fälten att ge större skördar. Mellan åren 1960 och 1963 spelade han *Charukeshi raga* på grammofon med högtalare för sex varieteter av tidiga, genomsnittliga och sena risplantor, som växte på fält i staten Madras och i Pondichéry. De skördar som blev resultatet härav var mellan 25 och 60 procent större än områdets genomsnitt. Han kunde också med musikens hjälp få jordnöter och tuggtobak att avkasta nästan 50 procent mer än det normala. Singh rapporterade vidare att tillväxthastigheten hos bellis, ringblommor och petunior ökade mycket snabbt, när flickor dansade *Bharata-natyam*, Indiens äldsta dansform, för dem. Dansen ackompanjerades inte av musik och flickorna hade inga klingande prydnader på anklarna. Antagligen stimulerades blommorna av rytmen i flickornas fotarbete, sådan den fortplantades genom marken, och de blommade omkring fjorton dagar tidigare än kontrollväxterna.

Fastän indierna både i forntid och nutid tycks ha varit de första som åstadkommit en märkbar effekt på växter av musik eller ljud, är de ingalunda de enda. En botaniker och jordbruksforskare, George E. Smith, i jordbrukssamhället Normal i Illinois i Förenta staterna, fick år 1960 under ett samtal med jordbruksredaktören på ortens tidning höra talas om Singhs experiment och blev intresserad. Fastän han var en smula skeptisk, satte han följande vår majs och sojabönor i två identiska växthus, som båda hölls vid exakt samma temperatur och fuktighet. I ett av växthusen satte han in en liten bandspelare, som spelade Gershwins "Rapsodi i blått" dygnet igenom. Med tiden kunde han rapportera att plantorna i detta växthus grodde tidigare än de som fått den tysta behandlingen och att deras stammar var tjockare, hårdare och grönnare. I många experiment därefter erhöles han liknande resultat.

Då man avfordrade honom en förklaring på dessa resultat, framkastade Smith spekulationen, att ljudenergin kunde ha ökat den molekylära aktiviteten i majsen, och han tillade att

termometrar, som stuckits ned i jorden, visade att marktemperaturen oförklarligt nog var en grad högre omedelbart framför högtalaren. Han förvånades av att kanterna på bladen hos de majsplantor som växt i den något varmare jorden tycktes aningen brända, men han trodde att detta kunde bero på att dessa växter utsatts för musikvibrationerna alltför mycket. En av hans vänner gav honom en möjlig förklaring: högfrekventa vågor hade med framgång använts för att bekämpa insekter i magasinerat vete. När samma vete senare såddes, grodde det snabbare än obehandlad säd.

Den publicitet man gav Smiths experiment resulterade i att Smith fick ett brev från Peter Belton, som arbetade i forskningsavdelningen i kanadensiska jordbruksdepartementet. Belton omtalade, att han sänt ultraljudvågor för att bekämpa den europeiska majsborrarmalen, vars larver förstör växande majs i stor omfattning:

Först testade vi denna majs hörsel, och det visade sig att den kunde höra ljud med upp till 50 000 svängningar i sekunden. Dyliga högfrekventa ljud liknar mycket dem som fladdermusen, malens naturliga fiende, åstadkommer. Vi planterade därpå majs på två jordstycken, som bägge var tre gånger sex meter till ytan och avskilde dem med skivor av plast, som var två och en halv meter höga och kunde hejda denna ljudfrekvens. Därpå sände vi det fladdermuslika ljudet över två av de halva jordstyckena under dygnets mörka timmar under hela den period, då malarna lade ägg.

I fortsättningen av brevet skrev han att nära femtio procent av den mogna majsen på de tysta jordstyckena förstörts av larver, medan endast fem procent lidit någon skada på de bägge stycken där, efter vad man antog, malarna misstänkte att fladdermöss lurade. En noggrann beräkning visade också att det var 60 procent färre larver på de ljudbehandlade jordstyckena och att majsen där var sju centimeter högre.

I mitten av sextioalet väckte Singhs och Smiths olika ansträngningar intresse hos två forskare vid Ottawa-universitetet i Canada, Mary Measures och Pearl Weinberger. De var i likhet med L. George Lawrence förtrogna med de rön som gjorts av ryssar, kanadensare och amerikaner, att ultraljudfrekvenser på ett uttalat sätt påverkar groning och växande hos korn, solros, gran, jackpine-träd, sibirisk ärtbuske samt frön och plantor av andra växter. Försöken hade visat, att enzymaktiviteten och andningshastigheten i plantor och frön på något oförklarligt sätt ökade, när växterna stimulerades med ultraljudfrekvenser. Emellertid visade det sig att just de frekvenser som stimulerade vissa växter hämmade andra. Measures och Weinberger undrade om specifika *hörbara* frekvenser kunde bli lika effektiva som musik, då det gällde att öka tillväxten hos vete.

I en serie experiment, som varade mer än fyra år, utsatte de båda biologerna korn och plantor av vårvetesorten Marquis och höstvetesorten Rideau för högfrekventa vibrationer. De fann att plantorna gav det bästa gensvaret på en frekvens av 5 000 svängningar i sekunden, beroende på hur länge vetekornen stimulerats.

De bägge forskarna förbluffades av dessa resultat, och de kunde inte förklara, hur hörbart ljud kunnat åstadkomma en så starkt accelererad tillväxt, att den tycktes lova en fördubbling av veteskördarna. Effekten kunde inte ha åstadkommit genom att kemiska bindningar brutits i kornen, skrev de i *Canadian Journal of Botany* (Kanadensisk tidskrift för botanik), eftersom en milliard gånger mer energi än vad ljudvågorna gav erfordras härför. I stället framkastade de att ljudvågorna hade kunnat åstadkomma en resonansverkan i växtcellerna och så möjliggjort för energien att ackumuleras och påverka växtens ämnesomsättning.

En intressant och, som det efterhand skulle visa sig, mycket kontroversiell serie experiment i musikens inverkan på växterna inleddes år 1968 av fru Dorothy Retallack i Denver i Förenta staterna. I sina universitetsstudier läste hon en kurs, där det för examen fordrades att hon skulle genomföra ett laboratorieexperiment i biologi efter eget val. Hon hade ett suddigt minne av att ha läst en artikel om hur George Smith spelat grammofon för sina majsfälth och beslöt att handla i hans efterföljd. Hon samarbetade med en studiekamrat, vilkens familj försåg dem med ett ledigt rum hemma hos sig. Där ställde de två grupper av växter, som vardera

bestod av drakträdsblommor, majs, rädisor, pelargonior och afrikanska violer. Tillsammans hängde de Grolux-ljus över den ena gruppen och spelade upp en inspelning, där tonerna h och d slogs an på piano varje sekund under fem minuter alternerande med fem minuters tystnad. Bandet spelades kontinuerligt i tolv timmar om dygnet. De afrikanska violerna, som i experimentets början slokat, kvicknade till och började blomma under första veckan. I tio dagar tycktes alla växterna trivas, men vid slutet av andra veckan började pelargoniernas blad att gulna. Mot slutet av tredje veckan hade alla växterna dött. De afrikanska violerna, som på något sätt förblivit opåverkade av det yttre att döma, utgjorde det enda undantaget. Några av de övriga hade faktiskt sträckt sig bort från ljudkällan, som om en stark vind hade blåst. Kontrollgruppen, som de låtit växa i fred, blomstrade.

När hon rapporterade detta resultat till sin biologiprofessor, Francis F. Broman, och frågade om hon kunde få göra ett noggrannare kontrollerat experiment för att få betyget godkänt i hans kurs, medgav han detta motvilligt. ”Jag brummade litet mot idén”, sade Broman efteråt, ”men den var en nyhet, och jag beslöt att ge klartecken för den, fastän de flesta av de övriga studenterna skrattade högt åt den.” Broman ställde tre nya Biotronic Mark III-miljökamrar till Dorothy Retallacks förfogande. De var 1 m 40 cm långa, 65 cm höga och 45 cm djupa och hade nyligen köpts av professorns avdelning. De påminde om stora, lådliknande hemakvarier och möjliggjorde exakt kontroll av ljus, temperatur och fuktighet.

Med undantag för violerna använde fru Retallack nu samma växter som i första experimentet. Hon satte dem alla i likadan jord och gav dem lika stora mängder vatten efter ett schema. I en av kamrarna satte hon en kontrollgrupp. Hon försökte nu fastställa vilken musikalisk ton som mest skulle främja att växterna överlevde och spelade varje dag tonen f under åtta timmar utan avbrott i den ena kammaren och under tre timmar med avbrott i den andra. Blommorna i den första kammaren dog inom två veckor. Blommorna i den andra kammaren blev mycket friskare än de kontrollväxter som lämnats i tystnad i den tredje kammaren.

Fru Retallack och professor Broman förbryllades av resultaten. De hade ingen uppfattning om vad som kunde ha åstadkommit de helt skilda reaktionerna och kunde inte låta bli att undra, om växterna inte dött av utmattning, leda eller helt enkelt ”blivit galna”. Experimenten väckte en het strid i biologiavdelningen på universitetet, och såväl studenter som lärare antingen avfärdade det hela som bedrägeri eller var förbryllade av det oförklarliga resultatet. Två studenter följde fru Retallacks exempel och experimenterade under åtta veckor med squash-frukter. Dessa satte de i miljökamrar och utsatte dem för musik från två radiostationer i Denver, av vilka den ena var inriktad på utpräglad rockmusik och den andra på klassisk musik. Squashen förhöll sig knappast likgiltig till de två slagen av musik: de växter som utsattes för Haydn, Beethoven, Brahms, Schubert och annan europeisk sjutton- och adertonhundratalsmusik växte i riktning *mot* transistorapparaten, och en av dem virade sig till och med kärleksfullt om denna. De andra squash-växterna växte i riktning bort från rockmusiken och försökte till och med klättra utmed kammarens hala glasväggar.

Imponerad av kamraternas framgång genomförde fru Retallack i början av år 1969 en serie liknande försök med sockermajs, squash, petunior, zinnior och ringblommor och kunde notera samma effekt. Rockmusiken fick först vissa av växterna att antingen växa sig abnormt höga och skjuta ut ytterligare små blad eller förbli outvecklade. Inom fjorton dagar hade alla ringblommorna dött, samtidigt som identiska ringblommor endast två meter därifrån njöt av de klassiska tonerna och blomstrade. Ännu intressantare var att fru Retallack fann, att de växter som stimulerades med rockmusiken även under den första veckan förbrukade mycket mera vatten än de som underhölls med den klassiska musiken gjorde. Trots detta visade en undersökning, som företogs på de adertonde dagen, att rötterna inte vuxit mycket i den rikligt vattnade jorden, utan nått en längd av i genomsnitt blott 2½ cm, medan de i den andra gruppen var tjocka och sammanflätade och omkring fyra gånger längre.

I ytterligare försök utsatte fru Retallack växter för "acid rock"-musik, en särskild våldsam och genomträngande musiktyp, där ljudstyrkan och tempot framhövs på bekostnad av harmonien, och visade att växterna strävade i riktning bort från denna kakofoni. När hon vred alla krukor ett halvt varv, lutade växterna avgjort åt motsatta hållet. Detta övertygade majoriteten kritiker, att växterna verkligen reagerade på ljuden från rockmusiken. Fru Retallack gissade, att det kunde vara de skarpa slagen i musiken som plågat växterna så, och hon inledde därför ytterligare ett experiment. Hon valde ut den välkända spanska melodien "La paloma" och spelade upp en version av den, som spelades på ståltrummor, för växterna i en kammare och en annan version, som spelades på stråkinstrument, för växterna i en annan kammare. Slaginstrumenten fick växterna att luta tio grader i riktning *bort* från lodlinjen, vilket var mycket litet i jämförelse med vad rockmusiken åstadkommit. De växter som lyssnade på violinerna lutade emellertid femton grader i riktning *mot* källan till musiken. När experimentet upprepades under aderton dagar med användande av tjugofem växter i vardera kammaren, däribland squash av frön samt blom- och bladväxter från växthus, erhöles på det hela taget samma resultat.

Nu undrade hon, hur växterna skulle påverkas av mer förfinad musik från både öster- och västerland. Hon valde några av Bachs orgelpreludier och några klasiska indiska stycken, som spelades på *sitar* av Ravi Shankar. Växterna visade tydligt, att de tyckte om Bach i det de lutade trettiofem grader *mot* musikkällan, vilket var det största värde som dittills uppnått. Men till och med denna bejakelse skulle överträffas av deras reaktion på Shankar. I sin ansträngning att nå källan till den klassiska indiska musiken böjde de sig mer än halvvägs mot horisontallinjen, i vinklar som var större än sextio grader, och den som stod närmast högtalaren nästan omfamnade denna. Fru Retallacks nästa experiment bestod i att spela folkmusik och "country and western"-musik för växterna, vilket inte tycktes framkalla mer reaktion från dem än vad som erhållits från dem i den tysta kammaren. Förbryllad kunde fru Retallack bara fråga sig: "Harmonierade växterna helt med denna jordbundna musikform eller brydde de sig inte om den alls?" Å andra sidan fick jazzmusik av olika slag, såsom Ellington, Brubeck och Armstrong, 55 procent av växterna att luta mellan 15 och 20 grader i riktning mot högtalaren, och växa frodigare än i den tysta kammaren. Fru Retallack fastställde även att dessa olika musikstilar tydligt påverkade avdunstningshastigheten för det destillerade vatten som fanns i kamrarna. Under en och samma tidrymd avdunstade från fulla kärl 14-17 milliliter i de tysta kamrarna, 20-25 milliliter under påverkan av Bach, Shankar och jazz, medan avdunstningen under rockmusikens påverkan var 55-59 milliliter.

Vidare experiment med i huvudsak neoklassikernas tolvtonsmusik visade att denna musiks dissonanser, till skillnad från rockmusikens, inte fick växterna att krypa undan. En undersökning av rötterna gav vid handen att dessa i rockmusikkammaren var tunna, medan de i kammaren, där den avantgardistiska musiken spelats, var jämförbara med kontrollväxternas.

Den publicitet fru Retallacks experiment fick i pressen och televisionen framkallade en störtsjö av brev. Den gav också upphov till mycken fientlig kritik och man ifrågasatte hennes slutsatser. Yrkesbiologerna rynkade på näsan åt denna "kvasivetenskap" och kallade den "rena smörjan". De kände sig förlöjligade.

Under tiden hade fru Retallack börjat tänka i andra banor. Den oroande effekt den hårda rockmusiken hade visat sig ha på växterna kom henne att undra om det riksvida intresset för denna musik bland ungdomen inte kunde vara utomordentligt skadligt för dess utveckling. Hennes farhågor ökade, när hon läste en artikel i en Californien-tidning, *Register* i Napa, vari sades att två läkare rapporterat till Californiens läkarsällskap, att av fyrtiotre musiker som spelat förstärkt, hård rockmusik fyrtioen hade ådragit sig bestående dövhet.

Några av staden Denvers rockentusiaster verkade också ha tagit starka intryck av fru Retallacks experiment. En långhårig musiker kikade in i den av rockmusik fyllda biotroniska kammaren och sade till henne: "Gosse, om rocken gör så mot växterna, då undrar jag vad den

gör mot mig!” Hans reaktion ledde henne till att söka fastställa om rockmusik särskilt påverkar marijuana, en växt vars blad framkallar hallucinationer då de rökes.

Medan hon forskade i biblioteken efter material, med vilket hon kunde ge sitt experimentarbete en filosofisk underbyggnad, råkade hon på ett uttalande i *Boken om Enoks hemligheter*. Där sades att allting i världsalltet, från ängens örter till himmelens stjärnor, hade sin egen ande eller ängel. Hon noterade också att Hermes Trismegistos lär ha sagt, att växterna hade liv, ett förnuft och en själ likaväl som djuren, människorna och högre väsen. Hermes, som av grekerna fått tillnamnet ”Den tre gånger störste”, betraktades såsom upphovsmannen till Egyptens konst, vetenskap, magi, alkemi och religion.

Genom forskning i gamla kinesiska källor fick hon veta, att ”musiken är nära förbunden med de grundläggande sambanden mellan väsendena och människornas livsandar och är stämd efter den ton som himlen och jorden avger, varför den uttrycker himlens och jordens alla frekvenser, liksom ett antal cittror stämda efter samma grundton”. Hon fann att prästerna i faraonernas Egypten hade vigt sju heliga ljud åt de sju heliga planeterna för att möjliggöra för planeternas gudomar att överföra kraften i dessa ljud till de jordiska tillbedjarna. Dessa ljud införlivade de kristna sedermera med sin kyrkas rituella sånger. En av dessa har nått vår tid i form av den välkända *Gloria Patri*, vars ord börjar: ”Prisen Gud, från vilken alla välsignelser flöda”.

Tanken att musikens toner finns i atomernas allra innersta förfäktas av en professor i kemi, Donald Hatch Andrews, som nu är pensionerad efter att länge varit verksam vid Johns Hopkins-universitetet. I sin bok *The Symphony of Life* (Livets symfoni) tar Andrews med läsarna på en resa i fantasien inuti en ofantligt förstörad kalciumatom, som härrör från spetsen av benet i Andrews ena pekfinger. Inuti atomen, säger Andrews, finns höga toner, som ligger dussintals oktaver över den högsta ton violinen kan frambringa. Detta är musiken från atomkärnan, den lilla partikeln i atomens centrum. Om man lyssnar noga, fortsätter han, blir man varse att denna musik är mycket mera sammansatt än den musik man är van vid att höra från kyrkan. Den har många *dissonanta* klanger, liksom dem man återfinner i de moderna kompositörernas musik.

Enligt Cyril Meir Scott, den engelske kompositören och teosofen, har den dissonanta musikens enda uppgift varit att upplösa etablerade tankeformer, som vunnit stadga. Dissonans – eller dess moraliska motsvarighet: osämja – kan upphävas endast genom dissonans, säger han. Orsaken härtill är att de sköna harmoniernas vibrationer är alltför fina för att nå de jämförelsevis grova vibrationerna i allt det som hör ett mycket lägre plan till. I sin bok *Music, Its Secret Influence Through the Ages* (Musiken och dess hemliga inflytande genom tiderna) diskuterar Scott bland annat de mytiska egenskaperna hos Richard Wagners musik. En djup andlig princip ligger bakom hans Nibelungens ring, och hans avsikt var att uppenbara den mystiska sanning som säger att alla individuella själar är förenade i en allt genomträngande medvetenhet. Scott skriver:

För att sätta denna väldiga plan i verket blev Wagner tvungen att bryta med många av de musikens konventioner som dittills varit rådande. Förgäves sökte musikpedagogerna troheten till deras omhuldade harmoniregler. Förgäves sökte de de korrekta modulationerna och upplösningarna och alla de övriga det nittonde århundradets tekniska tillbehör. I deras ställe fann de oupplösta dissonanser, *falska relationer* och övergångar till tonarter, som inte hade något märkbart samband med den tonart som just lämnats. Allt var skenbar laglöshet, avsiktligt åsidosättande av regler och precedentia, skandalös *frihet*.

Att nå enhet genom att bryta ned hindren för enheten och därmed befria musiken var ett av Stravinskij och Schönbergs syften. Den ryske kompositören Aleksandr Skrjabin visste också, att han i sin musik hade ett andligt budskap att ge världen, en förmån att skänka sina medmänniskor. I likhet med César Franck före honom var denne ryss en exponent för högre världar och sökte bygga en musikens bro mellan änglarna eller *devaerna* och människorna. Cyril Scott ansåg, att han var den förste europeiske kompositör som med tonkonsten förenade ett teoretiskt

vetande med forntidens ockulta mysterier. Skrjabin arbetade under sina sista år, innan han dog vid fyrtio års ålder, två år före ryska revolutionens utbrott, med sitt *Mysterium*, ett mästerverk, som skulle förena musik med färger, som skulle projiceras på en väldig duk bakom orkestern, och med exotiska dofter, som skulle ledas in i konsertsalen. Genom att harmonisera hörsel-, syn- och luktvibrationer ville Skrjabin göra sin publik till ”experimentellt invigda”, ge den extatiska visioner och lossa de band som höll deras sanna jag i fysiskt fångsel på samma sätt som adepterna i Heliopolis och andra ockulta tempel säges ha gjort för tusentals år sedan.

Ännu så länge tycks ingen forskare ha intresserat sig för sammanhanget mellan växternas former och musikens tonoktaver. Undantaget är Hans Kayser, den tyske författaren till *Harmonica plantarum* och andra matematiskt lärda verk om förhållandet mellan ljudintervaller och växternas tillväxt. Kayser har märkt att, om man projicerar alla tonerna i en oktav på det sätt som astronomen och astrologen Johannes Kepler utarbetade för solsystemet i sin *Harmonica mundi* och om man drar deras vinklar på ett visst sätt, man erhåller urtypen för bladets form. Oktavens intervall, grunden för allt musikskapande och även all förnimmelse, innefattar således i sig bladets form.

Denna iakttagelse ger inte endast nytt, psykologiskt stöd åt Goethes växtmetamorfos, vari växternas utveckling härledes ur bladets form, utan den ställer även Linnés sinnrika klassifikationssystem i ny belysning. När man tar i betraktande, säger Kayser, att en passionsblomma innefattar två proportioner, en uppsättning kronblad och stam i *fem* delar och en pistill i *tre* delar, måste man, även om man avvisar existensen av en logiskt resonerande intelligens, medge att det i växternas själ finns vissa formbärande prototyper, vilka liksom i musiken verkar för att forma blommans former såsom intervaller. I passionsblommans fall motsvarar prototyperna musikens ters och kvint. Det är från denna synpunkt, som Linnés system får sin ”psykiska” upprättelse, lyder Kaysers slutsats, ty med sitt ”sexuella” klassifikationssystem träffade den berömde svenske botanikern växternas psykiska kärnpunkt.

Vad människorna kan förnimma medvetet med sina begränsade sinnen är blott en ringa bråkdel av allt det som påverkar dem med sina vibrationer. Den så kallade doftlösa bellisen kunde dofta lika ljuvt som rosen – om människorna hade förmågan att med sitt luktsinne upptäcka de partiklar som bellisen avger. De ansträngningar som göres i syfte att visa, att en viss ljudvibration påverkar växterna eller människan, kan, allt annat än att klarlägga hur musiken samverkar med det levande, blott visa sig upplösa en härligt harmonierande väv av inflytelser i dess skilda, oförbundna trådar.

Ur dr Nicolls psykologiska kommentarer

Att kräva hänsyn och att visa hänsyn

XII – Om att vara passiv (6)

Senast talade vi om hur nödvändigt det är i arbetet att en människa kan inse det felaktiga i sina tankar och inte identifiera sig med dem. I kväll talar vi om hur nödvändigt det är att inse det felaktiga i våra känslor. Det är långt svårare att bli passiv gentemot känslacentrets aktiviteter än tankecentrets. En människa har mycket lättare för att *tänka annorlunda* än att *känna annorlunda*. Det är fullt möjligt att bli passiv gentemot många tankar, som man vant sig vid att följa och identifiera sig med, men det är inte detsamma på emotionernas och känslornas område. Orsaken till detta är att vi är identifierade med våra känslor långt mer än med våra tankar. Våra känslor, våra emotioner, våra stämningar griper tag om oss. Märk er själva när ni är uppretade. Är det lätt att vara fri från identifiering med detta vanliga, dagliga känslotillstånd? Ni kanske ler och säger något glatt och låtsas som om ni vore på gott humör, men inom er sitter ni som i ett skruvstäd. Även om en sida av er kanske inte vill vara uppretad, är det någon annan sida som envisas med att vara det. Eller låt oss säga att något som hör till självmärkvärdigheten, fåfängan blir berört – är det då lätt att sluta vara identifierad med det? Är det lätt att inte känna sig kränkt? En orsak är att emotionerna är mycket snabba. De verkar med en mycket ”snabb” energi, långt snabbare energi än den som används i vanliga tankar. En annan orsak är att vi sällan betraktar våra känslor. Vi iakttar dem inte eftersom vi tar dem för givna. Vårt känsloliv är något mycket torftigt. Men vi märker inte hur torftigt och obehagligt och lågt det är. Om vi gjorde det, skulle vi börja tycka illa om det. Vi skulle börja tycka illa om våra vanliga känslotillstånd – till och med börja hata dem. Men det tar en avsevärd tid, innan vi når detta stadium av medvetenhet. Det är knappast en överdrift att säga att vi egentligen inte är medvetna om våra vanliga, dagliga emotioner, som praktiskt taget alltid är negativa, låga, svartsjuka och tarvliga – eller med andra ord obehagliga. Vår kärlek till obehagliga emotioner är abnorm, och vi tycker väldigt mycket om att inte bara tala om våra obehagliga emotioner för andra och smitta dem därmed utan också att *höra talas* om obehagligheter, skandaler och liknande. *Vi vet inte vad det är vi gör. Vi gör allt detta i sömnen.* Vi kan inte se våra emotioner, eftersom vi är så identifierade med dem. Om vi klart kunde se våra vanliga emotioner, skulle vi bli förskräckta. Men lyckligtvis kan vi inte se dem, helt enkelt därför att vi inte skulle stå ut med det. Det skulle driva oss till vansinne att se hur vårt känsloliv är beskaffat. Alla har vi ädla bilder av oss själva. Och arbetet låter oss aldrig *se* det vi inte kan uthärda. Arbetet verkar mycket långsamt, med små steg, mycket milt. Men vi kan se *resultaten* av våra känslor, och detta är utgångspunkten. Vi kan till exempel se att vi sårar andra människor. Men även om vi inser detta, kan det taga oss år av själviakttagelse, innan vi inser att vi har obehagliga, svekfulla eller otäcka emotioner, som sårar andra, och att det är vårt fel. Ni måste förstå att *uppvaknandet* är en mycket långvarig process och en smärtsam sådan. Uppvaknandet betyder att man blir alltmer *medveten om sig själv* – om hurudan man egentligen är. På känslornas område är detta mycket svårt. Hur ofta inbillar sig inte människor att de gjort sitt bästa för andra, när de i själva verket inte gjort något annat än att ha uttryckt sina obehagligaste, mest sårande och skadliga och ofta tarvligaste emotioner, som de verkligen borde skämmas för. Att uttrycka obehagliga emotioner är i själva verket det som i livet så ofta kallas ”att vara uppriktig” eller ”att försöka hjälpa” och liknande. Människor tror faktiskt att det är vänligt att säga allt möjligt obehagligt och nedrigt till varandra, och de inbillar sig att de övar människokärlek och god vilja, om de bara ler ljuvt. Detta är problemet med våra känslotillstånd. Vi älskar inte människorna och vi äger inte god vilja, och det hör till det viktigaste att inse detta på djupet och hata det. Vi älskar oss själva i allt. Vi älskar allt som tillgodoser vår fåfänga, och därför älskar vi inte vår nästa annat än om han smickrar oss och vi känner att vi förfogar över hans liv. Och även om vi inom oss har bättre skenjag, som kan förstå andra människor bättre och rentav bryr sig om dem också då de inte smickrar oss, visar

sig de mindre, tarvligare skenjag som hör till egenkärleken, egenintresset och inbilskheten vanligen långt starkare – utom kanske efter en lång tid av själviakttagelse eller när de fås att stillna genom den utmattning som följer av en allvarlig sjukdom och gör personligheten passiv. Nära döden önskar människor bara att andra vill förlåta dem. Det är därför att de inte längre befinner sig i små skenjag. Men detta ödmjukande kan ske *stegvis* genom arbetets inverkan – det vill säga, genom ökande medvetenhet om hurdan man egentligen är – genom långvarig och tålmodig själviakttagelse och all den inre smärta som kommer av insikten om att livet inte kan vara sådant som det är i ens inbillning.

Låt oss nu teckna en bild av den människa som är full av fåfänga, självberöm, självmärkvärdighet, självuppskattning, självupphetsning och så vidare. Denna människa är mycket identifierad med sig själv. Denna människa är *rik* – ”den rika människan”. Sådana människor har ingen tanke om att de inte *kan göra*. Denna tanke skulle göra dem bestörta. De har heller ingen aning om att de *inte vet*. De är vissa om att de vet bäst. De känner sig nedslagna bara när deras fåfänga möter ett hinder eller känner de sig säkert rasande. Men de kan inte se sig själva. De kan vara mycket vänliga, så länge de belönas med tack och beröm. De hjälper de fattiga, de skänker nödställda pengar, förutsatt att de röner den erkänsla och behandling de anser sig förtjäna. Dyliga människor kan vara till stort gagn i det mekaniska livet, men i arbetet, vilket står under ett *tecken motsatt* mekaniska livets, kan de känna sig vilsna. Jag minns något som hände för många år sedan; det var några sådana människor, som var i arbetet och beslöt att gå samman och få arbetet att ”verkligen gå framåt”. De ansåg att det gick alldeles för långsamt och att de raskt kunde förvandla det till en stor framgång, och utan tvivel föreställde de sig själva sittande på podiet vid någon stor sammankomst i Albert Hall eller liknande, applåderade av tusentals människor. De ansåg att de tack vare sin ”riksdom” – jag talar i psykologisk mening – kunde vidga arbetet. Men det är tack vare en människas ”fattigdom”, som arbetet växer. Det är inte ur den rika personligheten, som arbetet växer i en människa, utan ur det svältfödda och verkliga väsendet. Det är därför som arbetet *kastar om allt*, gör det aktiva passivt och det passiva aktivt. Tror någon av er verkligen att detta arbete, om det vore en stor framgång i mekaniska livet och basunerades ut dag och natt, kunde behålla någon inre hemlig kraft och mening? Jag råder er att tänka igenom detta för er själva. För egen del insåg jag mycket tidigt att detta arbete aldrig kunde bli någon framgång i det mekaniska livet och att det aldrig kunde omtalas öppet annat än indirekt. Och om ni tänker djupt, inser ni varför det så måste vara – det vill säga om ni tänker inifrån idén om aktiva och passiva tecken vad gäller personligheten och väsendet.

Låt oss nu taga upp frågan om att bli passiv gentemot att *tycka om* och att *inte tycka om*. Detta hör till arbetet med känslacentret vad avser den allmänna undervisningen om att bli passiv gentemot det aktiva ”jag” som tar kommando över tingen och styr oss. Försök att iakttaga vad ni tycker om och inte tycker om och hur ni *slösar bort* er själva på sådana dumheter som det ni tycker om och inte tycker om. Det finns i arbetet en övning av denna lydelse: ”Försök en stund att tycka om det ni inte tycker om och inte tycka om det ni tycker om.” Det finns vad avser tankecentret en liknande övning, som jag borde ha nämnt tidigare – nämligen: ”Försök att iakttaga vilka åsikter ni håller med om och tala för de motsatta.” Att vara identifierad med det hon mekaniskt tycker om och inte tycker om håller en människa kvar i *känslövanor*. Det händer så ofta att ni finner att ni lätt kan tycka om det ni inte tycker om och *omvänt*. Det vi mekaniskt tycker om och inte tycker om bygger på mycket litet. Det förändras i varje stund. Ändå tillmäter vi det stor betydelse. Och i arbetet finner ni ofta att ni börjar tycka om människor ni först ogillade. Detta är ett tecken på att ni förändras. Men ni kan inte förändras, om ni identifierar med vart och ett av era tillfälliga tyckanden för och emot. En sak kan hjälpa här – nämligen att inte alltid *tala* utan hejd om vad ni tycker om och inte tycker om och göra väsen av det. Ibland är människors enda samtalsämne vad de tycker om och vad de ogillar. Som om de verkligen inbillade sig att det vore viktigt! Inget slags tal är mera

självupptaget och tröttande. Att försöka öva korta stunder, då och då, att vara medvetet passiv gentemot sådant man mekaniskt tycker om och inte tycker om är mycket nyttigt, men inte alltid, i synnerhet inte i deras fall som är alltför blyga och skygga för att säga vad de önskar. Allmänt talat är arbetet alltid emot det som är *mekaniskt hos er*. Om ni *mekaniskt* inte har tillräckligt av sådant ni tycker om och inte tycker om, borde ni ha mer av det, och omvänt.

Låt oss nu tala om en sida av att vara passiv gentemot det vi tycker om och inte tycker om. Låt oss tala om att vara passiv gentemot *associationer*. Ni vet att arbetet säger att vi ser allt utgående från associationer. Likväl kan det hända att vi samtidigt har en känsla av att vara på ett bekant ställe och en känsla av att vara på ett obekant ställe, men dessa känslor finns inte i samma del av oss. För våra små skenjag, som lever i centrens mekaniska delar, kan tingen synas bekanta genom blotta associationer, vilka blir obekanta, när de betraktas från mer medvetna skenjags synpunkt. Sålunda ”skådar” vi ibland varandra – som om det vore första gången. Vi ser *för ett ögonblick utan associationer*. Intryck träffar då bortom den mekaniska personlighetens maskineri. Då är allting främmande, obekant och levande. Intrycken träffar då väsendet. Vi vänjer oss vid saker på grund av associationer, så att vi inte längre *ser* varandra eller egentligen något annat än våra associationer, som vi fullständigt identifierar oss med. Vi uppfattar en annan människa genom våra associationer. Vi identifierar oss med dessa associationer, och sedan tror vi att vi ser och känner den andre. Det är dock fullt möjligt att iakttaga *associationer* såsom de verkar med identifieringar och därmed leder oss vilse. Det är fullt möjligt att iakttaga associationer om andra, i synnerhet om man börjar inse att *man icke känner dessa*. Till exempel tar människor för givet att de känner varandra. Detta är en illusion. Vi är nästan osynliga för varandra. Men om ni tror att ni ”känner”, så kan ni inte ”se” utan mekaniska associationer. Detta betyder att ni måste utgå från insikten att ni *icke känner* andra människor, hur välbekanta de än är för er. Och detsamma gäller allt. Vi *känner* egentligen inte något, vi *vet* ingenting. Men vi är vissa om att vi gör det. Utgå från tanken att ni inte känner, inte vet, och aldrig har gjort det. Det vill säga, utgå från er *okunnighet*. Detta är den ”fattiga” sidan. Och detta ger nytt liv, eftersom ni börjar få nya intryck, nya synpunkter, ny förståelse. Om intryck träffar väsendet, ser ni på ett nytt sätt. Nu är det så att en ”rik” människa, en som är mycket identifierad med sig själv, inte kan vänta sig att se tingen utan associationer eller att få nya intryck som träffar väsendet, vilket är den punkt från vilken en människa växer. Hon lever alltid i associationerna – i det förflutna. Också en påstridig människa, en som är övertygad om att hon vet vad som är rätt och orätt, en människa som är öppet eller hemligt egenkär och säker på sig själv, på sin förträfflighet och sina åsikter, en dylik människa, som är helt identifierad med sig själv, kan inte dela sig i två. Det vill säga, hon kan inte växla ståndpunkt utan måste alltid förbli *där* hon är och *det* hon är i varats skala. *Där* och *det* är i denna skala detsamma. Det vill säga, den nivå av vara, *där* en människa är, är också *det* hon är. Om ni börjar se er själva passivt, börjar ni se den nivå av vara, där ni är fastkedjade genom er aktiva, självverkande sida – den sida som kallar sig ”jag” och som i mitt fall förväntar sig att kallas ”Maurice Nicoll”. Den sida hos var och en tillvällar sig tronen och sätter sig på den. Det finns legender, liknelser och myter utan ände om denna människans felaktiga psykologiska belägenhet. Man har ganska svårt att förstå att något sådant faktiskt händer alla och att alla har en orätt härskare på tronen, och att detta hänt en själv för länge sedan. Åtminstone tror man att man *härskar* sitt eget hus. Det är just vad som inte är fallet. Det finns ingen verklig *härskare* på tronen i er inre värld – det vill säga i er egen psykologi. Ni måste förstå att vi, om vi ser allt utgående från förflutna associationer, inte kan se någonting på ett annat sätt. Vi kan inbilla oss att vi ser en annan människa, men då utgår vi från våra associationer. På detta sätt håller vi den andra i det fängelse våra associationer om andra har byggt. Vi låter alltså inte andra finnas till utöver det vi uppfattar om dem genom associationerna. Detta är en stor tragedi. Att liksom släppa människor fria, låta dem vara annorlunda, beror på att vi släpper dem. Det vill säga, det beror på oss att inte försöka hålla

dem fast vid det vi inbillar oss dem vara på grund av våra mekaniska associationer. Alla mödrar och fäder har denna svårighet med sina barn. Men det äger tillämpning också på alla andra slags förhållanden i livet. Minns att vi ser varandra genom våra associationer, så snart vi blivit, som det heter, ”bekanta” med varandra. Det vi inte förstår är att detta att vi ser en annan människa genom våra associationer med henne ingenting har att göra med vad denna människa egentligen är. Försök att se en annan människa *utan associationer*. Det är början av något nytt. Och det händer så ofta att människor har alldeles felaktiga associationer med andra och aldrig ens får en verklig glimt av dem. Jag har själv i detta arbete funnit att jag ”känner” andra allt mindre. Säkerligen skulle jag aldrig säga: ”Jag känner den här människan – jag har känt den här människan hela mitt liv.” Det är precis detsamma som att ordagrant säga att man inte känner något annat än ens fåtaliga associationer med denna människa.

* * *

En av de svåraste sakerna i detta arbete är att stadigt fortsätta med det, när ens fåfänga har fått sig en törn. Detta visar bara hur mycket vi drivs av fåfänga utan att inse det. Det mekaniska livets hela vrede, ilskenhet, grälsjuka, lättstötthet beror på de båda jättarna Fåfänga och Stolthet. Kan ni fortsätta med något, sedan ni har fått höra att ni inte är skickliga i det? Er fåfänga kanske har sårats, men er stolthet kan hjälpa. Hur som helst, om ni kan det, så kan ni vara ganska säkra på att ni inte handlar enbart genom personligheten utan kanske inifrån något äkta och djupare och därför verkligare. Ändå kan det vara enbart stolthet, som riktats *utåt* och kommer till den kränkta fåfängans räddning. Samtidigt gäller att man kan fortsätta med detta arbete genom att stoltheten riktats *inåt*, och då kanske man finner äkta grunder, som ingenting har med ytliga känslor att göra utan springer ur en verklig värdering av själva arbetet. Detta är att nå känslan bortom självkänslan. Ni måste minnas att i en fullt utvecklad skola för detta arbete skulle er fåfänga drabbas nästan varenda dag och många ge sig av i förtrytelse. Vid Institutet i Frankrike fick vi höra genast sedan vi trätt in: ”Personligheten har knappast någon rätt att existera på detta ställe.” Men vi bara hörde denna sentens. Vi insåg inte vad den betydde – förrän senare. Om vi talar enligt en mycket högre skala, låt oss minnas hur många människor som övergav Kristus, därför att ”de stötte sig på honom.” Detta betyder att de var känslomässigt identifierade med fåfängan av sitt eget värde. Att vara det är sannernligen elände. Ni skall komma underfund med varför jag säger detta, om ni inte redan vet det. Men det finns något djupare i allt detta – det vill säga, där arbetet verkligen tvingar er att gå till rätta med er själva. Här ligger den punkt, där människorna glömmer att arbeta och bara känner sig vilsna. Här är det ställe, där det är möjligt att längta efter att inte vara så känslomässigt identifierad med det man är. Det är liksom att ha fastnat på en illusion, som man inte kan komma loss ifrån och som inte längre kan entusiasmera en. Ni måste emellertid börja inse att ni har ”fastnat” på en illusion, som ni har kallat ”jag” och att ni bortom illusionen kan börja få verkliga saker – det vill säga samma saker men på ett annat sätt.

Låt oss nu betrakta en annan sida av emotional identifiering som belyser en av de många svårigheterna med att bli passiv gentemot en själv – gentemot denna människa som heter A, detta aktiva Frankensteins monster, som man förmått tillverka och som nu klampar omkring i ens lilla värld och tar kommando över en och talar som om det vore ”jag” och fortsätter att sjunga alla slags sånger, bombastiska och skrytsamma liksom även fromma och skygga. Detta monster, denna *maskin*, som ni är fästade vid – vad anser ni om den? Tycker ni om den? Var och en är fästad vid sin maskin. Kom ihåg att arbetet lär att envar är en maskin men att maskiner är av olika slag – somliga är högljudda som kulsprutor eller knattrar som skrivmaskiner och andra är tysta som elmätaren i hallen därute. Nu är det så att människor jämför sig med andra. Det vill säga, maskiner jämför sig med maskiner och identifierar sig genom att jämföra sig med varandra. Om ni är bullrande maskiner, kanske ni anser er överlägsna tysta maskiner. Och om ni är tysta maskiner, tackar ni Gud för att ni inte är bullriga maskiner och

så vidare. Detta är en grund till att man känslomässigt identifierar sig med en själv – det vill säga en grund till egenkärleken. I evangelierna sägs det att en människa måste börja *hata sig själv*. Arbetet har ett annat språkbruk, men innebörden är densamma på djupet. Arbetet säger att en människa måste bli passiv gentemot sig själv. Men det är mycket smärtsamt att gå emot det vanliga sätt på vilket man reagerat på livet. Ni känner då att ni förlorar så mycket. Ändå förlorar ni ingenting verkligt, och efter en tid börjar ni känna att nya former av att leva når in i er. Ni kommer tillbaka till samma scener, men ni själva är annorlunda. Det är samma yttervärld, men ni uppfattar den alldeles annorlunda. Det är samma slags saker, samma slags händelser, men ni förhåller er annorlunda till dem. Det är till och med samma människor, men ni ser och känner dem alldeles annorlunda. När man övergår från en nivå av vara och upplevelse till en ny nivå, blir det ett glapp som är smärtsamt. Det är liksom att lämna något välbekant. Om ni håller fast vid arbetet, så finner ni efter någon tid att ni kan ännu en gång uppleva allt till fullo men på en annan nivå – det vill säga, *på ett nytt sätt*.

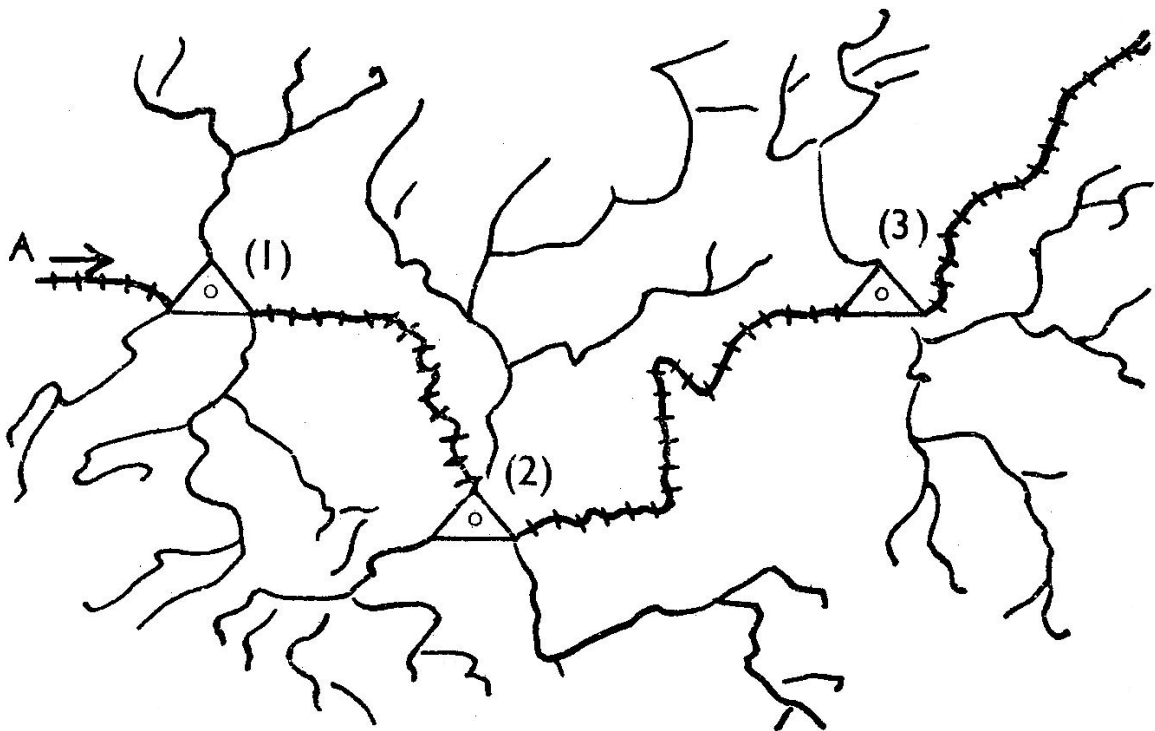
XIII – Om att vara passiv (7)

Associationer

Intellektet bör vänjas vid att tänka på arbetets ideer. En människa kan tänka bara utifrån sina föreställningar. Om ni alltid tänker med era vanliga föreställningar, så går era tankar alltid runt, runt i samma banor. I regel är detta ert vanliga tillstånd. När hade ni senast en tanke som ledde någonvart? Arbetets ideer finns till för att ändra tänkandet. De är mycket mäktiga. Att tänka utifrån en idé i detta arbete – såsom den att människan på denna jord sover och att detta är den verkliga orsaken till att allt är i denna röra som det är – att tänka utifrån en dylik mäktig idé är att tänka på ett nytt sätt. Detta innebär att det i vårt intellekt göres *nya* förbindelser och associationer och att psykisk energi börjar gå i nya banor. Detta är alltid en god upplevelse. Att det göres nya förbindelser öppnar intellektet och skänker ny kraft. Att alltid tänka på samma sätt är, såsom ofta sagts, liksom att kliva fram och tillbaka på en gräsplan alltid i exakt samma smala spår. Resultatet blir att gräset nöts bara där. Men på grund av den oerhörda mekaniska dragningskraft, vi är utsatta för på denna planet, som ligger djupt nere i skapelsens ordning, bildas tankevanor mycket snabbt och håller sig kvar livet igenom. Det är därför det är så vårt att bli passiv gentemot typiskt associationstänkande, i synnerhet som vi tar det för givet, som om det vore sant. För oss är sanningen våra tankevanor. Ingenting är sannerligen mer uppenbart än att människor blir så identifierade med sina tänkesätt att ingenting kan rubba dem. Men detta gäller inte bara andra. Det gäller även oss själva. Vi inser icke att vi har *tankevanor*, såsom arbetet kallar dem, liksom vi har känslövanor, rörelsevanor, driftvanor. Vanor finns i alla centren, eftersom centren beläggs med nät av associationer, liksom järnvägsnät som genomkorsar ett land. Om vi kunde börja med en ny maskin, skulle saker och ting bli annorlunda. Men vi börjar med en smutsig och sliten maskin. Men även om det så är, kan genom icke-identifiering med typiska tanke- och känslövanor (till att börja med) mycket som är av stort värde åstadkommas.

Låt oss belysa med ett annat exempel. Tankens fysiska redskap är hjärnan. Hjärnan innehåller omkring 14 miljarder olika nervceller, som var och en har omkring 100 förgreningar eller förbindelser med andra nervceller. Låt oss avbilda detta mycket förenklat, såsom bara ett diagram.

Diagram som visar tre hjärnceller

Detta lilla diagram visar en nerv- eller psykisk impuls, när den inträder på det iakttagna området vid A och går genom nervcell (1) till nervcell (2) och sedan vidare till (3) i bara en bana, vilken visas med de feta linjerna **|||||**. Men ni märker att denna impuls, efter att ha inträtt vid A, kan taga flera andra vägar. Och om ni minns att det finns omkring 14 miljarder hjärnceller, som var och en har hundra armar eller grenar eller förbindelser, inser ni på hur många olika sätt en sak kan uppfattas – det vill säga hur många olika vägar en impuls kan i teorin färdas. Men av vanans makt löper impulserna i de invanda spåren och ger samma slags resultat.

Försök att visualisera det oändliga antal möjliga vägar ett intryck kan taga. Men verkligheten är lik den gräsplan, över vilken vi alltid vandrar längs några få nötta stigar. Det vill säga vi lever genom *associationer*. Vi tänker genom associationer och vi känner genom associationer. Och säkerligen rör vi oss genom associationer, och detta är i allmänhet likaså gott. Men eftersom vi så ofta rör oss felaktigt, måste några av dessa associationer till sist brytas ner. Här talar vi dock bara om associativa tankar och associativa känslor eller emotioner – det vill säga mekaniska tankar och mekaniska känslor för och emot, mekaniska negativa känslor och så vidare. Arbetet talar ur en helt annan vinkel, när det säger att vi bor i *källaren* till oss själva. Källaren betyder centrens mekaniska delar. Tankecentrets källare är den formativa delen – det vill säga rörelsedelen av tankecentret. Känslacentrets källare är dess rörelsedel eller mekaniska del. I dessa delar lever vi nästan helt genom mekaniska associationer. Vi stiger upp, gäspar, äter frukost, fäller våra vanliga yttranden, uttrycker våra vanliga åsikter, brukar våra vanliga fraser, kommer med våra vanliga skämt, visar vårt vanliga tyckande för och emot och så vidare. I denna mening lever vi i källaren och mycket i samma mening lever vi genom *associationer*. Om något fattas oss eller om något ovanligt sker, förvånas vi och gör antagligen väsen av det. Men förutsatt att vi känner igen allt vid bara ett ögonkast, förutsatt att allt går sin gilla gång och är välbekant, är vi nöjda. Detta är vårt mekaniska liv. Vi borde alla vara väl medvetna om det genom självakttagelse. Och om vi inte hyser någon önskan att vara annorlunda, finns ingen anledning till att vi borde. Men en människa kan nå den punkt av uppvaknande eller den punkt av självmedvetenhet, där hon inser sin maskinmässighet och

börjar först bli ganska överraskad och sedan kanske känna obehag och slutligen tycka illa om sig själv. Det är förstås meningslöst att bara tycka illa om sig själv på något oklart sätt. Många gör det. Många växlar mellan känslor av eget värde och förtvivlan. Men det leder ingen vart. Det är bara pendelns svängande fram och åter. Det vi ogillar måste klart urskiljas. Till exempel vad gäller arbetet med tankecentret och närmare bestämt *associationstänkandet* måste man iakttaga några typiska associationskedjor eller tankeräckor, som man vill ändra, och bli *passiv* gentemot dem. Det betyder att man inte får säga "jag" om dem eller tro att det är "jag" som tänker dem, utan inse att det är associationsmaskinen som tänker dem. *Den* tänker, inte "jag". För att bli icke-identifierad måste man avlägsna förmimelsen av "jag" ur det som psykiskt bara sker med en. Men som ni vet, fattar vi alla dylika skeenden, varje tanke och känsla, som "mig" – som en själv. Och denna inställning gentemot vår inre psykiska värld är lika dåraktig som en motsvarande inställning hos våra sinnen till yttervärlden. Jag fattar inte bordet som "mig". Jag behöver inte heller fatta mina tankar på detta sätt.

Nu talade vi om att "leva i källaren" – det vill säga i associationer, som hör till centrens mekaniska delar. I kväll vill jag tala om *tre* kategorier av associationer, som är möjliga för oss enligt vad arbetet lär – nämligen associationer som framkallas ofrivilligt, associationer som framkallas med vilja och associationer av högre ordning, som grundläggs i oss genom förbindelse med arbetets ideer. Låt oss granska dessa tre kategorier var och en.

Huvuddelen av våra associationer framkallas *ofrivilligt*. Detta är associationer som bara händer genom omständigheterna – såsom när ett barn äter ett päron och en otäck mask kryper ut ur det. "Päron", dess smak, lukt, form etc. förbinds med "otäck mask" bara på grund av att de båda tingen samtidigt är inbegripna i ett skeende. Alltså bildas en association mellan dessa båda ting, det ena behagligt och det andra obehagligt. Om detsamma sker ännu en gång, är det troligt att man aldrig kommer att tycka om päron något vidare – och det beror då helt och hållet på en associationsbana, som *ofrivilligt* bildats i maskinen. Föremålet "päron" ringer automatiskt upp föremålet "mask". Eller när sekreteraren hör ordet "päron", skriver hon genast till ordet "mask". Eller mer bestämt uttryckt: åsynen av ett päron får en rulle att snurra, vilket automatiskt får en annan rulle att snurra, där minnet av "mask" finns lagrat. Huvudsaken är att allt detta är mekaniskt – ett stycke av en mekanism – och att det bildats *ofrivilligt*. Jag skall här bara tillägga att en stor mängd sjukdomar beror på ofrivilliga associationer, som blivit vanor.

Nu till nästa klass av associationer, så kallade viljebestämda. Till denna klass hör de associationer som bildats i maskinen genom allt slags övning och skolning. Dessa associationer bestäms inte ofrivilligt utan viljemässigt, även om de kan förväxlas med ofrivilliga associationer. En människa, som lär sig läsa och skriva, har en särskild och mycket invecklad uppsättning associationer byggd hos sig *på viljans grund*, dels en främmande vilja, dels hennes egen vilja. En människa, som fått lära sig att rida eller åka skridskor, har återigen *viljemässiga* associationer förknippade med rörelsecentret. En människa som blir matematiker har på motsvarande sätt mycket invecklade associationer, som bildats i hennes tänkande under lång tid och som han avsiktligt förvärvat. Kort sagt handlar all skolning om att upprätta associationer som är bildade *med vilja*, men de har inte nödvändigtvis så bildats. De kan delvis ha grundats omedvetet – det vill säga bildats ofrivilligt. Men om en människa *bemödar sig* om att lära sig något och använder sin riktade uppmärksamhet, grundas *viljebestämda* associationer hos henne.

Tredje gruppens associationer bildas, kortfattat uttryckt, i stunder av själverinring och arbete med en själv. När en människa ser både in i sig själv och in i föremålet eller ser sig själv och den andra människan samtidigt, blir resultatet av detta högre slags psykiska aktivitet att det bildas associationer av den egna gruppen.

I denna kortfattade översikt har jag använt termerna "ofrivilliga" och "viljebestämda" associationer. Strängt taget borde jag ha sagt "associationer som bildats genom ofrivilligt

mottagna intryck och associationer bildade genom frivilligt mottagna intryck.” Jag skall nu citera från ett samtal, som ägde rum för många år sedan. Hr Ouspensky talade om vad han hade fått lära sig:

”Den moderna människan handlar aldrig självmant utan uppvisar bara handlingar som framkallats av yttre stimuli. Den moderna människan tänker inte, utan det är något som tänker åt henne. Hon handlar inte, utan det är något som handlar åt henne. Hon skapar inte, utan det är något som skapas genom henne. Hon utträttar inte, utan det är något som utträttar genom henne.

Hos ett nyfött barn kan de tre olika delarna eller centren i det allmänna mänskliga psyket liknas vid ett system av blanka fonografrullar, på vilka registreras, alltifrån barnets första dag i världen, tingens yttre betydelse och den subjektiva uppfattningen av deras inre betydelse eller uppfattningen om resultaten av alla skeenden som pågår i yttrevärlden liksom i den inre värld som redan håller på att bildas hos barnet. Allt detta registreras i enlighet med motsvarigheten mellan dessa skeendens natur och dessa olika systems natur, vilka bildas hos människan.

Alla dessa slags registrerade resultat av yttre omgivande skeenden förblir oförändrade för livstid på var och en av dessa ”lagringsrullar”, i samma följd och i samma sammanhang med tidigare registrerade intryck, vari de mottogs.

Alla de intryck, som registrerats i dessa tre förhållandevis självständiga delar, vilka utgör människans allmänna psyke, frambringas senare, i ansvarsfull ålder, alla slags associationer i diverse kombinationer.

Det som kallas ’förnuftet’ hos människan liksom hos andra yttre livsformer, är ingenting annat än koncentrationen av resultaten av tidigare mottagna intryck av olika kvalitet, och dessas stimulans och upprepning framkallar olika slags associationer hos varelsen. De registrerade intrycken har tre ursprung och är underkastade tre olika lagbestämda inflytanden.

En kategori av associationer bildas av intryck som mottas ofrivilligt och som kommer direkt från yttrevärlden liksom från människans inre värld såsom resultat av vissa tidigare, konstanta och automatiskt upprepade associationer.

Den andra kategorin bildas av viljemässigt mottagna intryck, som antingen härrör från yttrevärlden eller kristalliserar i människans inre värld genom avsiktligt aktivt tänkande och sannanden av verkligheten.

Den tredje kategorin leder sitt ursprung från den process som kallas *intryckens förvandling*, vari alla slags intryck, antingen de uppstår i det yttre eller i det inre, medvetet mottas och sätts i samband med liknande redan registrerade intryck och förbinds med sina rätta centra.”

Nicoll, ss. 292-302

Ur Mahatmabreven till A. P. Sinnett

Ett brev av K.H.

Mottaget Simla hösten 1882.

Det finns ingenting ”under ytan”, min trogne vän – absolut *ingenting*. Hume är helt enkelt rasande svartsjuk på någon som fått eller troligen skall få någon upplysning, förmån (?), uppmärksamhet eller något annat dylikt härrörande från oss. Ordet ”svartsjuk” är löjeväckande men riktigt, såvida vi inte kallar det *avundsjuk*, vilket är ännu värre. Han tror sig ha blivit *förorättad*, eftersom han inte lyckas bli det enda föremålet för vår uppmärksamhet. Han gör sig till inför sig själv och känner sig ursinnigt arg, när han finner att ingen beundrar honom, skriver ut ett stycke på hebreiska, som i Eliphaz Levis bok betyder såsom jag har översatt det, och när han inte lyckas beslå mig med en ny motsägelse, vilket var syftet med att han gjorde sig omaket att citera det, bibringar han sig villfarelsen att han är ”långt mer en *advaiti*” än vare sig M. eller jag själv någonsin varit (lätt att bevisa, eftersom vi aldrig varit *advaitier*) och skriver ett smädligt brev riktat mot vårt system och oss själva och den G. D. som ett sätt att lugna sina känslor.

Är Ni verkligen så generös att Ni ej för länge sedan anat hela sanningen? Varnade jag Er inte, och är det möjligt att Ni inte uppfattat att han aldrig kommer att tillåta *ens en adept* att veta mer eller bättre än han själv!; att hans ödmjukhet var *falsk*, att han är en skådespelare som spelar en roll för sin egen nytta, oavsett hur det behagar eller misshagar åskådarna, fastän, när det senare visas till den ringaste grad, han vänder sig om, döljer beundransvärt sitt raseri och väser och spottar *i sitt inre*. Varje gång jag säger emot honom och bevisar att han har fel – antingen det handlar om tibetanska termer eller någon annan bagatell, växer hans bokföring mot mig och framför han någon ny anklagelse. Det är fåfängt, min käre broder, att ständigt upprepa att det inte finns eller kan finnas några motsägelser i det som Ni fått. Det kan förekomma oriktighet i uttrycket eller ofullständighet i detaljer, men att anklaga oss för att ha misstagit oss är verkligen alltför dråpligt. Jag har flera gånger bett Er att föra anteckningar och skicka mig dem, men varken mr Hume eller Ni har tänkt på att göra det, och jag har sannerligen mycket liten tid för att granska tidigare brev, jämföra vad som däri skrivits, skåda in i era huvuden etc.

Jag bekänner min okunnighet åtminstone i en sak. Jag är fullständigt oförmögen att förstå varför det uttryck, jag använde med avseende på H.P.B.:s svar till C.C.M., skulle ha så chockerat Er och varför Ni skulle invända mot att jag ”brukade mitt skarpsinne”. Om, törhända, Ni ger det en annan innebörd än jag gör, så fattar ingen av oss ett dugg – *faute de s’entendre*. Sök för ett ögonblick att sätta Er in i min belägenhet och se om Ni inte skulle behöva bruka all det skarpsinne Ni är mäktig i ett fall såsom det mellan C.C.M. och H.P.B. *I verkligheten* råder ingen motsägelse mellan detta stycke i *Isis* och vår senare undervisning. För den som aldrig hört talas om de *sju* principerna – till vilka ständigt hänvisas i *Isis* såsom en trefald, utan ytterligare förklaring – synes detta förvisso vara en så god motsägelse som någon. ”Du skriver det och det, ger *inte mer än detta*” – fick hon ständigt höra av oss, medan hon skrev sin bok. Det var i första början av en ny cykel, i en tid då varken kristna eller spiritualister någonsin tänkte på, än mindre talade om, fler än två principer hos människan – *kropp* och *själ*, vilken de kallade ande. Om Ni hade tid att studera den tidens spiritualistiska litteratur, skulle Ni finna att för fenomenalisterna liksom för de kristna betydde *själ* och *ande* ett och samma. Det var H.P.B., som, i det hon handlade på order av Atrya (en av dem som Ni inte känner), var först med att i *Spiritualist* förklara skillnaden mellan *psyche* och *nous*, *nefesh* och *ruach* – själ och ande. Hon fick rulla fram hela arsenalen av bevis, citat av Paulus och Platon, Plutarkos och *Jakob* etc., innan spiritualisterna medgav att teosoferna hade rätt. Det var då, som hon befalldes att skriva *Isis* – bara ett år efter att Samfundet hade grundats. Och som det blev ett sådant krig om den, polemik och invändningar utan ände om att *det hos människan inte kunde finnas två själar* – ansåg vi det för tidigt att ge allmänheten mer än den

kunde tillgodogöra sig och innan den hade smält ”de två själarna” – och så lämnades den ytterligare indelningen av trefalden i sju principer utan omnämnande i *Isis*. Och är det därför att hon lydde våra order och vid skrivandet avsiktligt *dolde* några av sina fakta – som hon nu, när vi anser tiden vara inne för att ge det mesta av, om inte *hela* sanningen – måste lämnas i sticket? Skulle jag eller någon av oss någonsin låta henne stå som en måltavla för spiritualisterna att skjuta på och skratta åt motsägelserna, när dessa var helt och hållet skenbara, och de utgick bara från sin egen okunnighet om hela sanningen, en sanning som de inte ville lyssna på och inte heller nu tar emot annat än under protest och med de största förbehåll? Avgjort icke. Och när jag brukar ordet ”ingenuity” – så kan det, så vitt jag vet, vara ett amerikanskt slanguttryck och som jag anar ha en annan betydelse för engelsmän. Jag menade varken ”listig” eller något liknande ett ”knep”, utan helt enkelt att visa den svårighet jag måste kämpa med för att förklara den rätta innebörden, när jag framför mig hade ett ändlöst och klumpigt stycke, vari envisades med *icke*-reinkarnation, utan att sätta in ett enda ord däri för att visa att det senare avsåg intet annat än den *animala* själen, icke anden, den astrala, icke den andliga monaden.

Vill Ni ha godheten att vid första bästa tillfälle förklara för mig vad Ni menar med att kalla mitt uttryck ”en olycklig fras”? Om Ni bad en vän att för *Pioneer* teckna en ko och denne vän, som började med avsikten att återge en ko, skulle på grund av oskicklighet i teckning i stället rita en ox eller buffel och bilden så skulle framträda i tryck – kanske var Ni överhopad med annat arbete och hade Ni inte tid att granska teckningen och upptäcka dess brister – skulle Ni då inte ”bruka *Ert* skarpsinne” och göra *Ert* bästa för att söka att för läsarna lägga det till rätta, att bevisa för dem att det som konstnären avsåg i själva verket var en ko och, samtidigt som Ni erkände *Er* väns oförmåga, göra allt Ni kunde för att skydda honom mot oförtjänt förödmjukelse? Ja, Ni har rätt. *H.* har varken finkänslighet eller någon verklig, äkta hjärtats vänlighet. Han är en sådan som skulle offra sin egen familj, sina närmaste och käraste (om han har några sådana, vilket jag betvivlar) – för någon egen nyck; och han vore den förste att tillåta en hekatomb av offer, om han behövde en droppe blod; att vidhålla *satis* tillrådlighet, om det vore det enda som höll honom varm, hjälpte hans domnade fingrar att utföra sitt verk, när han flitigt skrev en avhandling i något filantropiskt ämne och uppriktigt i tanken sjöng ”*Hosianna*” åt sig själv. Överdrift, tycker Ni? Icke så, ty Ni har ingen uppfattning om den potentiella själviskhet som finns i honom; om den grymma, hjärtlösa självupptagenhet han medförde från sin senaste inkarnation – en själviskhet och självupptagenhet som förblivit latent endast på grund av den olämpliga myllan på det område han befinner sig på, hans samhällsställning och uppfostran – och *vi* har det. Kan Ni tro att han skrev sin berömda artikel i *Theosophist* bara av den anledning han uppgav för *Er* – att hjälpa till att mildra det *oundvikliga* fallet? Att rädda situationen och genom att svara Davidson och C.C.M. etc. göra arbetet – med att besvara alla framtida frågor och bringa alla det förflutnas motsägelser till överensstämmelse? Ingalunda. Om han däri skoningslöst offerar H.P.B. och författaren till recensionen av *The Perfect Way* och visar att ”Bröderna” är ”bildade europeiska gentlemän” *underlägsna i intelligens* och i avsaknad av några – i europeisk mening – riktiga begrepp om hederlighet och rätt och orätt, *själviska* och kalla, halsstarriga och härsklystna – är det inte alls därför att han bryr sig ett vitten om vare sig *Er* eller Samfundet, utan blott och bart därför att han med tanke på vissa möjliga händelser, som han är alltför intelligent för att icke ha föregripit i tanken, vill skydda sig själv, så att han blir den ende som klarar sig utan sår om icke utan fläck därur i händelse av en krasch och kunna dansa, om så behövs, mackabeernas dödsdans över det T.S.:s fallna kropp hellre än att riskera ens ett hånleende mot lillfingret på den store ”jag är” i Simla. Med vår kännedom om honom säger vi att Mr Hume har sin fulla frihet att citera ”den olyckliga frasen” så många gånger om dagen som andan räcker till, om det kan på något sätt lindra hans sårade känslor. Och det är just därför att Morya genomskådade honom lika klart som jag ser min egen skrift framför mig, som han tillät att ”sälja” det, som ni

kallar det. Ja, än mera. Ty sakerna är så ordnade att i det fall ”*Eclectic*” måste sjunka – *blir han den ende som följer det i djupet*, den ende som blir utskrattad, och sålunda skall hans självskhet och noga uttänkta planer visa sig gagnlösa. Troende sig veta bättre än jag gjorde, var han så vänlig och hänsynsfull att han tillfogade sina förklaringar till mina i H.P.B.:s svar till C.C.M. – och med undantag för *Karma* – som han förklarade korrekt nog –gjorde han en röra av allt det andra. Och nu, första gången jag säger emot vad han skriver i sin artikel, vänder han sig om i raseri och uttrycker sin avsmak över det han kallar *mina* (inte sina) motsägelser. Jag är ledsen att jag måste – som det synes för Er – fördöma honom. Men jag måste rikta Er uppmärksamhet på faktum att nio gånger av tio, när han anklagar mig för att fullständigt ha *missförstått hans mening* – säger han det som envar har rätt att betrakta såsom en avsiktlig lögn. E. Levis אהיה אשר אהיה är ett gott exempel. För att bevisa att *jag* har fel måste han bli *advaitier* och förneka sin ”moraliske styresman och världsalltets härskare” genom att kasta honom överbord ”för de senaste 20 åren”. Detta är *inte hederligt*, min vän, och jag ser inte någon hjälp för det. Ty vem kan bevisa – när han säger att de argument, som finns nedlagda i hans brev till mig, inte var uttryck för hans egen personliga tro och egna åsikter utan framförda blott till svar på den *teistiska* allmänhetens sannolika invändningar – att det inte är bättre än *bedrägeri*? Med en dylik intellektuell akrobat, alltid redo att utföra ett stort trapetsnummer antingen ifråga om vad han uppger muntligen eller fäster på papper, måste även *vi* förefalla slagna. Om det senare bryr vi oss personligen föga. Men sedan är han alltid redo att jubla seger i sina privatbrev och även i tryck. Han vill att *vi existerar* – han är alltför slipad för att när det gått så här långt låta sig ertappas med att brista i klokhet, eftersom han genom brevväxling med personer, som är fullständiga motståndare till ”grundarna”, vet om vårt Brödraskaps *faktiska existens* – men han skall aldrig nedlåta sig till att erkänna sådana förmågor eller kunskaper hos oss som skulle låta hans opåkallade råd och inblandning framstå såsom lika löjeväckande som de är gagnlösa – och det är i den riktningen han arbetar.

Jag hade ingen rätt att undertrycka den ”stötande” artikeln – som Ni kallar den, av flera skäl. Eftersom vi tillåtit vårt namn att förknippas med T.S. och oss själva att dragas in i publiciteten, måste vi lida (verbet bildligt brukat, om Ni tillåter) – såsom Olcott skulle uttrycka det ”straffet för vår storhet”. Vi måste tillåta varje åsikt att komma till uttryck, antingen den är välvillig eller illvillig, att känna oss hackade i stycken – ena dagen, ”predikade till” – följande dag, dyrkade – nästa och nedtrampade i smutsen – fjärde dagen. Skäl nummer två – chohanen *har så befallt det*. Och med honom betyder detta ny händelseutveckling, oväntade resultat och FARA, är jag rädd. De två namn Ni finner överst i underskrifterna av de tolv chelaer som protesterar hör till själve chohanens förtroliga chelaer. I denna riktning finns det icke något mera hopp för mr Hume – *consummatum est*. Han har drivit det för långt och får aldrig några fler tillfällen att uttala sitt namn inför vår vördnadsvärde förman. Däremot har avståndstagandet gjort gott. Chohanen befallde att unge Jyotirmoy – en gosse på 14, son till Babu Nobin Banerjee, som Ni känner – bör antagas till elev i ett av våra lamakloster nära Chamto Dong, omkring 100 miles från Shigatse, och hans syster, en jungfru och yogini på 18, vid nunneklostret i Palli. Sålunda kommer grundarna att med tiden ha två vittnen och inte vara beroende av mr Humes nycker att avliva och återuppliva oss som han behagar. Vad gäller att bevisa huruvida vi vet eller inte vet mer om naturens mysterier än era vetenskapsmän och teologer, *ligger det på Er* och på dem Ni utväljer att hjälpa Er i den viktiga uppgiften.

Jag hoppas, min käre vän, att Ni vill åtaga Er att inskräpa följande fakta i mr Hume: – Även om det arbete som utträttats av honom för Samfundet till sist bleve av den största betydelse och kunde ha avkastat de nyttigaste resultat, har likväl hans avståndstagande artikel nära nog omintetgjort den möda han gjort sig. Folk kommer nu mer än någonsin att betrakta honom såsom en *galning* – hinduiska medlemmar kommer att klandra honom i årtal, och våra chelaer kan aldrig fås att i honom se annat än en bildstormare, en högmodig inkräktare

oförmögen att känna någon tacksamhet, därför – oduglig att vara en av dem. Detta måste Ni utge såsom Er *personliga* uppfattning – naturligtvis icke annat än om det sammanfaller med Era egna åsikter och kan anges såsom uttryck för Era verkliga känslor i ärendet – ty mig personligen har befallts att icke bryta med honom, förrän krisens dag kommer. Om han önskar behålla sin officiella ställning i Eclectic, så hjälp honom att göra detta. Varom icke, ber jag Er synnerligen enträget att själv antaga ordförandeposten. Men jag överlämnar allt detta till Ert eget skön och omdöme. Låt honom också få veta att chelaernas *Protest* icke är vårt verk utan resultatet av en tydlig order utfärdad av chohanen. *Protesten* mottogs i högkvarteret två timmar innan brevbäraren avlämnade den beryktade artikeln, och telegram från flera chelaer i Indien mottogs samma dag. Med den fotnot, Djual Khood sände att tillfogas W. Oxleys artikel, är septembernumret ägnat att väcka en viss sensation hos Englands och Amerikas mystiker, inte bara hos våra hinduer. Frågan om ”Bröderna” hålls ganska väl vid liv och kan bära frukt. Mr Humes ivriga penna sprutar med låtsad människokärlek den bittraste galla, varvid han angriper oss med vapen vilka, trots att de framställes eller snarare föreställes såsom lagenliga och rättmätiga och såsom brukade i *de mest hedervärda* syften, utslungar förlöjligande och förolämpning. Och likväl har han så bevarat skenet av en uppriktig tro på vår kunskap att det är mer än sannolikt att vi hädanefter skall ihåggommas sådana som han målat oss och icke sådana som vi i verkligheten är. Vad jag en gång sade om honom vidhåller jag. Han må utvändigt ibland uppriktigt förlåta, han kan aldrig *glömma*. Han är det som Johnson säges ha mycket beundrat, ”en god hatare”.

Å, min vän, med alla Era fel och Ert snarare alltför livliga förflutna, hur mycket, hur omätligt mycket högre står Ni icke i våra ögon än vår ”jag är” med all sin höga ”lysande mentala kapacitet” och *utvändigt* patetiska natur som döljer den invändiga frånvaron av något liknande verklig känsla och verkligt hjärta!

M. vill att jag säger Er att han alldeles bestämt vägrar att vidtaga några säkerhetsmått av den art Ni föreslår. Han avskyr H. hjärtligt. Likväl skulle han i fall av någon verklig fara vara den förste som skyddade honom för de obehag och besvär han fått för T.S.’s skull. Han säger att han, om H. får veta om sin löjeväckande fadäs, skall vara beredd att för andra bevisa ockulta förmågors existens men *draga undan marken* för H. Hans straff måste få bli *fullständigt* eller gör det ingen verkan på honom och kommer han då bara att vedergälla på oskyldiga offer. H. har framhållit oss för världen såsom ohederliga och lögnaktiga, innan han ens hade ett enda ostridigt bevis för att vi vore sådana och att han vore berättigad till sitt avståndstagande med så mycket som ett sken, en antydning av ohederlighet. Om H. i morgon väljer att framställa oss såsom mördare, så kommer M. att försöka *uppföra en maya* att låta orden synas riktiga och sedan förstöra den och visa honom vara en förtalare. Jag är rädd för att han har rätt från våra reglers och seders ståndpunkt. De är *antieuropeiska*, medger jag. Med undantag för telegrammet skrev M. bara ett brev till Fern. De fem eller sex andra breven i hans handstill härrör från den *dugpa* som har Fern i sin makt. Han hoppas att Ni inte *fördärvar hans arbete* och att Ni alltid förblir hans trogne och sanne vän liksom han förblir en sådan Er vän. Fern kommer *aldrig att upprepa* något experiment à la servetten av den enkla orsaken att några fler brev icke kommer att betros honom.

Jag har mottagit ett brev från överste Chesney och skall besvara det om några dagar genom en ung chela, som skall avlämna det *till Er försorg* med min högaktningfulla hälsning. Skräms ej gossen. Han har fått order att besvara alla frågor *han kan besvara*, men icke mera. Från Simla kommer han att resa vidare till Buddha Gaya och Bombay, i affärsärenden, och kommer att vara hemma igen omkring november.

Med uppriktig vänskap

Er
K.H.

Noter

”skriver ut ett stycke på hebreiska” syftar på de tre hebreiska ord, som senare återfinns i detta brev, här återgivna på sidan 30, rad 11. De tre orden uttalas *ehejé asché ehejé* och betyder ”jag är den jag är”. Se Bibeln, Andra Mosebok, kap. 3, vers 14.

”långt mer en *advaiti*” – *advaiti* är en anhängare av *advaita vedanta*, icke-dualistisk vedanta, således en avart av vedanta, som i sin tur är en av de sex renlärliga filosofiskolorna inom hinduismen. Laurency kritiserar flerstädes *advaita vedanta*, se till exempel *Kunskapen om verkligheten*, kapitel 7.2.

”skriver ett smädligt brev”. Bakgrunden var denna. I juninumret 1882 av tidskriften *Theosophist*, vars redaktör H. P. Blavatsky var, trycktes på s. 225 ett brev underskrivet med signaturen ”Caledonian Theosophist”, vari vissa i *Isis Unveiled* gjorda yttranden ifrågasattes. H.P.B. tillade en redaktionell not, vari hon besvarade några av kommentarerna, varefter C.C. Massey i sin tidskrift *Light* (numret av den 8 juli) kritiserade H.P.B.:s uttalanden. (C.C. Massey var en engelsk advokat, en av de första medlemmarna av Teosofiska samfundet och vän till H. S. Olcott. H.P.B. föreslog de äldre bröderna att taga honom till lärjunge, men de vägrade.) H.P.B. svarade sedan C.C.M. i augustinumret av *Theosophist*, ss. 288-289. Därpå skrev Hume det brev som här kallas ”smädligt” och undertecknade det med signaturen ”H.X.”. I detta brev kritiserade han hennes i augustinumret gjorda uttalanden, yttrade sig om *Isis Unveiled* och klandrade de äldre bröderna. H.P.B. publicerade detta brev i septembernumret av *Theosophist*. ss. 324-326. Hon lät det föregås av ett uttalande om att hon publicerade ”under stark personlig protest” och bara på ”uttryckliga order mottagna från våra stora Bröder”. Brevet föranledde en ”Protest” undertecknad av tolv lärjungar; också denna publicerades i septembernumret. Bland dessa tolv lärjungar återfanns T. Subba Row, Djwhal Khul (D.K.) och Damodar K. Mavalankar.

”den G.D.” är den Gamla Damen, det vill säga H.P. Blavatsky.

”brukade mitt skarpsinne” – det engelska ord, *ingenuity*, som här översatts med ”skarpsinne”, betyder även ”påhittighet” och ibland ”förslagenhet”, ”list”, varmed antyds något slags ohederligt förfarande. Det var den sist anförda bibetydelsen A.O. Hume tog fasta på, ett av de otaliga exemplen på att det man vill missförstå missförstår man också.

”*faute de s’entendre*” (franska) betyder ”då man inte förstår varandra”.

Atrya – en av de äldre bröderna, icke ofta nämnd i litteraturen.

sati – änkebränning, det tidigare inom hinduismen förekommande bruket att änkan lät sig brännas levande på makens likbål. Ordet kommer av sanskritordet *satī*, som betyder ”trogen hustru”, men har genom begreppsförvirring kommit att avse själva bruket att änkan på detta sätt visar sin trohet.

”författaren till recensionen av *The Perfect Way*” – denna recension, tryckt i *Theosophist*, var inte signerad, men författaren var tydligtvis A.P. Sinnett, eftersom H.P.B. hänvisar till detta i ett brev till Sinnett av den 4 augusti 1882 och även K.H. i ett brev till Sinnett i juni 1882 skriver ”Er recension av *Perfect Way* är mer perfekt än dess författares uppfattning.” Recensionen trycktes i två delar, förra delen i majnumret och senare delen i juninumret 1882.

”den store ’jag är’ i Simla” – A. O. Hume avses.

”han tillfogade sina förklaringar till mina” – detta syftar på brevet av ”H.X.” Detta antyder att K.H. skrev åtminstone delar av de kommentarer som H.P.B. undertecknat i augustinumret 1882 av *Theosophist*.

Jag hade ingen rätt att undertrycka den ”stötande” artikeln – återigen syftar K.H. på brevet av ”H.X.”

”De två namn Ni finner överst i underskrifterna av de tolv chelaer som protesterar” är Deva Muni och Paramahansa Shub-Tung.

”*consummatum est*” (latin) – det är fullbordat. Enligt *Versio vulgata*, den latinska bibeln, Jesu sista ord på korset (Joh. 19:30).

”son till Babu Nobin Banerjee, som Ni känner” – Babu Nobin Banerjee var en av de tolv lärjungar som skrev under protesten.

”ty mig personligen har befallts att icke bryta med honom förrän krisens dag kommer.” – Detta syftar tydligtvis på sjuårsdagen av Teosofiska samfundets grundande. Det experiment, som T.S. innebar, hade fått en prøvotid om sju år. Laurency kommenterar detta i *Livskunskap Två* 10.21.3 och *Människans väg* 16.12.6.

”Om han önskar behålla sin officiella ställning i Eclectic” – A. O. Hume hade varit ordförande för Eclectic Theosophical Society till denna tid. A. P. Sinnett blev ordförande den 8 oktober 1882.

”Med den fotnot, Djual Khood sände att tillfogas W. Oxleys artikel,” – detta syftar på boken *The Philosophy of Spirit*, skriven av William Oxley och recenserad av D.K. i decembernumret 1881 av Theosophist. I marsnumret 1882 svarade Oxley recensenten. D.K.:s fotnot avsåg att tillrättalägga två påståenden Oxley hade gjort, nämligen att K.H. tre gånger besökt honom i ”den astrala formen” och samtalat med honom, Oxley, och därunder bland annat skulle ha sagt att han, K.H., vore oförmögen att vid en dylik projektion av sin mayavirupa behålla dettas medvetenhet samtidigt med kroppen ”i trådens båda ändar”. D.K. hade av sin lärare K.H. därför fått uppdraget dementera att denna besökare skulle ha varit han själv.

”något experiment à la servetten” syftar på en händelse, som inträffade med ett annat brev av K.H., ställt till Hume. Denna händelse beskrivs närmare i ett brev, som vi avser att publicera i svensk översättning i höstnumret av *Den Pytagoreiske Kuriren*.

Buddha Gaya är en för buddhister helig ort i Nordindien.

**Till slut önskar red. alla läsare av Den Pytagoreiske Kuriren
en god fortsättning på sommaren 2016 – ÅR 67 AQU.
och tackar hjärtligast för det stöd som influtit.**

**Pytagoras:
”Själviskhet och brist på självuppoffring
är de största hindren på vägen till adeptskapet.”**

Bilaga: Böcker från Foinix

ETERHÖLJET Efter äldre och nyare källor sammanställt av Lars Adelskog.

Denna bok handlar om människans fysiska energikropp, eterhöljet, även kallat eterkroppen, ljuskroppen och bioplasmakroppen. Boken gör en samlad framställning av några av de viktigaste delarna av den kunskap om eterhöljet som finns på skilda håll såväl i den äldre esoteriska kunskapstraditionen som i nyare forskning och erfarenhet. Bokens grundtanke är att eterhöljet är människans väsentliga fysiska kropp, viktigare än organismen i egenskap av formbildande matris, energigivare och förnimmelsecentrum, att organismen för sin existens, sitt liv och sina fysiska funktioner är helt beroende av detta sitt energihölje. Detta är ingen ny idé utan en urgammal esoterisk tanke. I tio avdelningar ges en allmän introduktion till ämnet, avhandlas eterhöljets åtta viktigaste centra för energiutbyte och förnimmelse, eterhöljet i människans liv från avlelsen till döden, eterhöljet vid hälsa och sjukdom, esoterisk läkekonst med utgångspunkt i eterhöljet, eterhöljets roll i människans medvetenhetsutveckling och eterhöljet i planetariska sammanhang, därtill den esoteriska världsåskådningen i allmänhet och den esoteriska energiläran i synnerhet.

Tryckt år 2005. Trådbunden med hårda laminerade pärmar. 352 sidor. Pris: 250 kr. Tre av bokens tio avdelningar kan även laddas ned från www.hylozoik.se

FJÄRDE VÄGEN Föredrag och svar på frågor enligt G. I. Gurdjieffs undervisning av P. D. Ouspensky.

En nutida klassiker och en ypperlig införing i fjärde vägens system för medvetenhetsutveckling och Gurdjieffs idékrets. Gurdjieffs grundtanke var att människan lever långt under sin rättmätiga nivå. Hon har i sitt "normala" tillstånd så ringa medvetenhet att hon egentligen kan betraktas som sovande. I denna hennes sömn förefaller livet kaotiskt och meningslöst. Människans uppgift, ändamålet med hennes liv, är att nå ett högre medvetenhetstillstånd, att vakna. Detta mål kan nås endast med kunskap och ansträngning. Traditionellt har tre vägar erbjudits dem som vill göra sitt yttersta för att utveckla medvetenheten: fakirens, munkens och yogins vägar. Fjärde vägen skiljer sig från de hävdvunna vägarna däri att den inte kräver någon yttre försakelse av världen. På fjärde vägen måste all förändring av människan ske i det inre.

Engelska originalets titel: *The Fourth Way*. Översättning av Lars Adelskog. Tryckt år 2001. Kartonnerad, trådbunden. Xiv + 464 sidor. Pris: 250 kr. Hela boken finns även att ladda ned från www.veidos.se

LITET ESOTERISKT LEXIKON

Sammanställt på grundval av Henry T. Laurencys verk *Kunskapen om verkligheten* och *De vises sten*. Förklaring av esoterikens terminologi i uppslagsbokens form. Såväl längre artiklar som kortfattade definitioner. Drygt 500 uppslagsord täckande den väsentliga terminologin inom hylozoiken (Laurency) och allmänna esoteriken (teosofin och Bailey).

Andra, utökade och förbättrade upplagan av år 1996. Kartonnerad, trådbunden. 80 sidor. Pris: 75 kr.

Från andra förlag

UNDER SKORPIONENS TECKEN – Sovjetmaktens uppkomst och fall. Av Jüri Lina.

I denna bok lämnas häpnadsväckande uppgifter om frimurarnas hemliga roll i den internationella politiken, om de blodiga omvälvningarna i Frankrike år 1789 och i Ryssland år 1917. Som höga frimurare lydde Lenin och Trotskij frimurarnas internationella råd. Författaren följer den kommunistiska tankens historia från 1700-talets illuminater fram till Moses Hess

och hans lärjungar Karl Marx och Friedrich Engels. Framställningen koncentreras på de ryska revolutionerna i mars och november 1917. Även Sverige utnyttjades som operationscentral för bolsjevikerna. Boken visar hur händelserna i Ryssland åren 1917–1991 fortfarande påverkar världens öden. Författaren söker finna svar på flera väsentliga frågor: Hur uppstod och utvecklades den kommunistiska idén? Varför finansierades de ”ryska revolutionerna” år 1917 av mäktiga internationella finanskretsar? Vilket var syftet med den samhällsförstörelse som följde, och på vilket sätt gynnade den de bakomliggande krafterna? Efter sovjetmaktens fall den 24 augusti 1991 har de ryska arkiven börjat avslöja sina hemligheter för häpna historiker. Omskakande uppgifter strömmar hela tiden fram, men endast en rännil har nått oss i Västeuropa. Framför allt saknas helhetsbilden. Det är den som Jüri Lina söker ge i denna bok, som till stor del bygger på frisläppt ryskt material. ”Under Skorpionens tecken” torde ändra läsarens uppfattning om vår tids historia. Läsaren torde komma till insikt om en annan verklighet, varifrån man fortfarande styr oss med osynliga trådar. Första upplagan av denna bok utkom 1994. Andra upplagan av år 1999 var väsentligt utökad och förbättrad. Föreliggande tredje upplagan är den till innehållet mest omfattande. Utgiven av Förlaget Referent 2013. Trådbunden med hårda laminerade pärmar. 560 sidor. Pris: 350 kr.

DEN JESUS SOM ALDRIG FUNNITS. En kritisk granskning av Bibelns Jesus och kristendomens uppkomst. Av Roger Viklund.

Viklund sammanfattar den forskning som pågått de senaste årtiondena och som alltmer lutar åt att Bibelns Jesus inte har funnits. En unik bok, inte bara i Sverige utan kanske i hela världen, tar ett helhetsgrepp som få andra böcker. Trots den stora mängd fakta och information boken innehåller är den skriven även för den intresserade lekmannen. Viklund skärskådar även Gamla Testamentet, dess etik och framför allt Israels äldre historia i ljuset av den moderna arkeologin. Den bild som växer fram är i många stycken helt annan än den Bibeln ger. Viklund debatterade i TV1 den 10 januari 2006 med religionshistorikern professor Britt-Marie Näsström, som i allt väsentligt gav honom rätt.

Utgiven av Bokförlaget Vimi 2005. Trådbunden med hårda laminerade pärmar. 596 sidor. Pris: 300 kr. Obs! Detta är första upplagan. Viklund har senare utgivit en andra, utökad upplaga.

ÄR VÄRLDEN UPP OCH NER? Artiklar i urval om Palestina, de nykoloniala krigen och sionismen. Av Lasse Wilhelmson.

Boken består av ett urval av artiklar av och intervjuer med Lasse Wilhelmson med tonvikt på palestinafrågan och sionismen. Den omfattar den första åttaårsperioden av 2000-talet då stora förändringar skett i världen. Det gäller terrordåden den 11 september 2001..., ockupationen av Irak 2003, massakern på civila i Gaza kring nyåret 2009, ekonomisk kris, Storebrorslagar, terrorism, klimatförändringar och pandemier. Den bild som mainstream media ger härvidlag, styrs av samma maktelit som beslutat om de folkrättsstridiga krigen och förorsakat den ekonomiska krisen. Resultatet blir att ockupation framställs som befrielse som Irak, att massaker på civila framställs som självförsvar som i Gaza och att Sveriges första krig på över 200 år framställs som U-hjälp som i Afghanistan. Vi får ett språkbruk där det mesta blir upp och ner. ”Är världen upp och ner?” är författarens bidrag till att vända den rätt genom att ge alternativa fakta, perspektiv och idéer som kan befria vårt tänkande från det orwellska sanningsministeriets påbjudna uppfattningar.

Författarens förlag 2009. Trådbunden med mjuka pärmar. 175 sidor. Pris: 100 kr.

Restupplagor

NEXUS Nya Tider

Tidskrift som utgavs åren 1998-2000 under Lars Adelskoghs chefredaktörskap. Nästan alla nummer finns alltså att få, det vill säga nr 1/1998, nr 2/1998; nr 1/1999, nr 2/1999, nr 3/1999, nr 4/1999, nr 6/1999; nr 1/2000, nr 2/2000. Pris: 30 kr styck. Alternativ hälsa, den dolda makten (frimureri, Bilderberggruppen etc.), andlighet, kontroversiell forskning.

Slutsålda böcker

Förklaringen av Lars Adelskogh, **Nattlektioner** av Viola Petitt Neal och Shafica Karagulla, **Robotarnas uppror** av David Icke, **... och sanningen ska göra er fria** av David Icke, **Judisk historia, judisk religion** av Israel Shahak. Dessa böcker kan numera erhållas endast antikvariskt. **Förklaringen** kan laddas ned från internet, nätplats: www.hylozoik.se. Även **Nattlektioner** kan laddas ned som pdf-dokument från www.hylozoik.se
Alla böcker och skrifter beställes hos:

**Lars Adelskogh
Lönnvägen 3 A
541 48 Skövde**

För beställningar effektuerade per post uttages porto- och expeditonsavgift. Betalning göres till bankkonto (Nordea) 1190 30 21766 inom trettio dagar efter expediering. Vänligen skicka inga pengar i förskott, låt oss debitera!